

DIPLOMADOLGOZAT

Kertész Krisztina

Neveléstudomány MA

Kaposvár

2023

Inter- és multikulturális nevelés a bölcsődében

Belső konzulens: **Bencéné dr. Fekete Anikó
Andrea**

egyetemi docens

Készítette: **Kertész Krisztina**

J9BGBG

levelező tagozat

Intézet/Tanszék:
Neveléstudományi Intézet
Gyermeknevelési Tanszék

Kaposvár
2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
A szakdolgozat témaválasztása	2
1.1.Kutatási kérdésfelvetések	2
2. Fogalmak meghatározása-Inter- és multikulturális nevelés	4
Interkulturális nevelés	4
2.1.Multikulturális nevelés	5
3. Inklúzió, inkluzív nevelés	7
4. A kultúra fogalma, kulturális sokszínűség	8
5. Multikulturális nevelés Magyarországon	9
6. Multikulturális nevelés az oktatásban	10
7. Pedagógus/kisgyermeknevelő befogadó attitűdje	13
8. Migráció fogalma	16
9. Bevándorlók integrációja az Európai Unióban	17
10. A bölcsődék nevelési jogszabályi környezete Magyarországon	19
11. Bölcsődei multikulturális nevelés	20
12. Kutatás leírása	21
12.1. Kutatás célja.....	21
12.2. Kutatási kérdések.....	21
13. Kérdőív kiértékelése	22
13.1. Kérdőív eredményeinek összegzése	33
13.2. Javaslatok	34
14. Összegzés	35
Köszönetnyilvánítás	36
Felhasznált irodalom	37
Mellékletek.....	39

1. Bevezetés

1.1 A szakdolgozat témaválasztása

A mindenütt jelenlévő globalizáció okozta magyarországi kulturális sokszínűség jelenleg még jobban meghatározza a mindennapi munkánkat az önkormányzati intézményekben is. Mivel egyre több eltérő kulturális háttérű család él Magyarországon, aminek a következtében a hazai bölcsődékben, óvodákban, iskolákban egyre több kulturálisan sokszínű gyermek jelenik meg. A gyermek kulturális identitásának és az összetartozás érzésének támogatása érdekében a bölcsődei kisgyermeknevelőknek rendelkezniük kell a gyermek kulturális háttérének hatékony támogatásához szükséges készségekkel. Ez kihívást jelent, mert nehezebben érvényesül az egyéni bánásmód elve, ez nagy felelősség a kisgyermeknevelőknek, és felmerül a kérdés, hogy az újonnan megjelenő multikulturalizmusban megfelelően tudják-e támogatni a gyermekek fejlődését.

Természetesen a kulturális sokszínűség nem új keletű jelenség; sok kis és nagy birodalom megtapasztalta a nagyon távoli kultúrák keveredését és együttélését a történelem során. Napjainkban különböző etnikai csoportok keverednek szerte a világon, és ez azt jelenti, hogy különböző, sokszor szinte teljesen ellentétes kultúrák találkoznak egymással.

Együtt élünk, de gyakran igyekszünk kerülni a kapcsolatot más nemzetiségekkel, kultúrákkal, megvetjük szokásaikat, és egy egész nemzetet vagy akár egy kultúrát megítélünk anélkül, hogy ismernénk azt. Sajnos az a tapasztalatom, hogy annak ellenére, hogy a multikulturalizmus milyen nagyszerű dolog, sokan nem ismerték meg ezt a szót és annak jelentését, vagy ha igen, akkor nem nagyon figyeltek rá. Ezért fontos szempont volt számomra a diplomamunkámban, hogy részletesebben bemutassam e szó jelentését, magyarázatát.

1.2. Kutatási kérdésvetések

Kutatásomban a pályán aktívan dolgozó kolleganőket szeretném bevonni, hogy megtudjam, mennyire vannak tisztában az inter- és multikulturális nevelés fogalmával és annak fontosságával. Legtöbb esetben a roma kultúrából érkező gyermekekkel kötötték össze az inter- és multikulturális nevelés fogalmát. Továbbá kíváncsi voltam arra is, hogy a bölcsődékben hogyan fogadják a más országból/kultúrából érkező gyermekeket; hogyan tudjuk megkönnyíteni az adaptációjukat, a szülőtől való elválást. Külföldön már régóta van a témában szakirodalom és több éves gyakorlati tapasztalatuk is van velünk szemben, de úgy gondolom egyre többet fejlődünk ezzel kapcsolatosan.

Munkám során egyre többször merül fel a multikulturális nevelés kérdése, hozzánk is járt már kínai kisgyermek, aki mivel nem beszélt magyarul nehezebben illeszkedett be kis közösségünkbe. Amikor a beszoktatási tervet készítettük a kislánnyal együtt nem szoktattam másik

gyermeket, hogy minden figyelmemet rá és szüleire tudjam irányítani. A szülőknek ruházati boltjuk és éttermük volt a városban, emiatt írták a gyermeket bölcsődébe. A szülők minden javaslatomat elfogadták a beszoktatás során, így a megszokott két hét helyett kicsit lassabban haladtunk. Napi szinten megbeszéltem velük, milyen napja volt a kislánynak, hogyan vette a felmerülő akadályokat és ezeket a szempontokat figyelembe véve haladtunk a beszoktatással. Eleinte a kisgyermek nehezen fogadta el a közeledésünket, vigasztalásunkat, hiszen nem értette mit szeretnénk tőle, bár a szülei egészen jól beszéltek magyarul, sőt a kislány nővére folyékonyan beszélt a nyelvet. Próbáltam felé úgy közeledni, hogy valamilyen játékot ajánlottam fel neki, közben énekeltem, mondókáztam ami hamar felkeltette az érdeklődését és érdeklődve figyelt rám, ezzel sikerül elnyernem a bizalmát és ezután szívesebben jött bölcsődébe is.

A következő felmerülő probléma az étkezésekkor nyilvánult meg, mivel nem fogadta el a felkínált főzelékeket és kezdetben csak akkor evett, amikor valamilyen leves és második volt az ebéd, más napokon csak a gyümölcsöt ette meg. Minden nap kimerítettem neki az ételt, de nagyon hosszú idő telt el, amire végre meg is kóstolta és azután egyre többféle ételt kóstolt meg, majd meg is ette a kimerített adagot.

A napirendjében is voltak problémák, mivel a család késő estig az étteremben volt a kislány későn került ágyba, reggel viszont korán keltették, mert ki kellett nyitniuk az üzletet. Ebből kifolyólag gyakran figyelhattuk meg nála, hogy fáradt volt, néha előfordult, hogy játék közben elaludt. Ilyenkor próbáltam a puha sarokba lefektetni, de mindig felriadt és már nem akart pihenni. Alvásidőben az lesők között merült álomba és utolsóként kelt fel. Mire óvodába került kiegyensúlyozottabb lett a napirendje, mert az anyuka újabb gyermeket várt és a fáradékonysága miatt hamarabb hazavitte a gyerekeket az étteremből és előbb kerültek ágyba.

Társai hamar elfogadták, ugyanúgy mint a többi kisgyereket, játszottak vele, keresték a társaságát. A kislány gyorsan alkalmazkodott a számára idegen környezethez és a kisgyermeknevelőkhöz, elfogadta a szabályokat és be is tartotta őket, úgy gondolom fegyelmezettebb volt hasonló korú társainál.

Mivel megfelelő protokoll nem volt a külföldi gyermekek beszoktatásával kapcsolatosan mindig azt tartottam szem előtt, hogy én hogy érezném magam a gyermek helyében és ez minden alkalommal bevált az évek során.

Amikor a szakdolgozatomhoz szakirodalmi kutatást végeztem szomorúan szembesültem azzal a ténnyel, hogy a 0-3 éves korosztály körében szinte nincsen szakirodalom az inter- és multikulturális nevelés témájában. Emiatt úgy gondoltam, hogy kérdőíves formában kérdezem meg kollégáimat arról, hogy Ők miként fogadják a külföldről érkező gyermekeket, milyen tapasztalatokat szereztek ezzel kapcsolatosan munkájuk során.

2. Fogalmak meghatározása–Inter és multikulturális nevelés

„A multikulturális/interkulturális paradigma más alapelve épül, nevezetesen az iskolázáshoz, a saját kultúrához való jogot egyéni, állampolgári jogként értelmezi, és – legalábbis elvben – nem tesz különbséget olyan kulturális elemek között, mint a honosság, a vallás, a szokások, az életmód stb. – ebből az következik, hogy az állam nem szervez szükségszerűen saját iskolát az egyes népcsoportok számára. A saját kultúra ápolása lehet egyéni jog, amelyet az állam intézményrendszerében nem enged érvényesülni: például mindenki számára megtilthatja a vallási szimbólumok viselését, egyéni vagy kiscsoportos foglalkozásokon „zárkóztatja fel” az államnyelvet nem beszélőket.

A multikulturalizmus/interkulturalizmus, illetve az ilyen szemléletű nevelés elválaszthatatlan a toleranciára neveléstől, amit a szakirodalomban antirasszista, antixenofób nevelésnek mondanak.”¹

2.1. Interkulturális nevelés

Az interkulturális oktatás nagy jelentőséggel bír azokban a társadalmakban, ahol a különböző kultúrák találkoznak és együtt élnek. Az interkulturális nevelés célja, hogy segítse a gyerekeket megérteni és tisztelni a különböző kultúrákat, értékeket és hagyományokat, valamint a különböző nyelvi és vallási háttérű embereket. Az interkulturális oktatás elősegíti a toleranciát és az elfogadást, valamint elősegíti a különböző kultúrák közötti kommunikációt és megértést. Az interkulturális nevelés pozitív hatással van a gyermek fejlődésére, tanulására is. Az interkulturális oktatásban részt vevő gyerekek sokszínűbbek, nyitottabbak és fogékonyabbak a különböző kultúrák és szokások iránt. Az interkulturális oktatás támogatja a kritikus gondolkodást, a problémamegoldást és az együttműködést, amelyek fontosak a mai globalizált világban.

Az interkulturális oktatás ezért az egyik legfontosabb eszköz az együttélés és a harmonikus fejlődés elősegítésére a sokszínű társadalmakban. A szülőknek és az oktatási intézményeknek különös figyelmet kell fordítaniuk az interkulturális oktatásra, hogy segítsenek a gyerekeknek megérteni és tisztelni a különböző kultúrákat és szokásokat. Az interkulturális oktatás nagyon fontos szerepet játszik nemcsak az egyéni fejlődésben, hanem a társadalmi béke és stabilitás előmozdításában is.

---

¹Forray R. Katalin, Cs. Czachez Erzsébet, Lesznyák Márta- Multikulturális társadalom-interkulturális nevelés In: Tanulmányok a neveléstudomány köréből MTA Budapest 2001

2.2. Multikulturális nevelés

„A multikulturalizmus/interkulturalizmus fogalmi közül ma az európai szakirodalom az interkulturalizmus fogalmát akkor alkalmazza, amikor dinamikáról van szó: a kultúrák egymásra hatásáról, nevelésről, szocializációról. Tehát inkább interkulturális nevelésről, oktatáspolitikáról van szó, mint multikulturálisról. (Az EU-programok is ezt használják újabban.) A multikulturalizmus fogalmát viszont a társadalom adott állapotának jellemzésére alkalmazzák, azaz annak a kifejezésére, hogy a társadalomban többféle kultúra él együtt. Multikulturális társadalomról írnak, amely annyiban szélesebb fogalom a multi etnikus társadalomnál, hogy a kultúra fogalmába nem csupán az etnikai kultúrák tartoznak (hanem például a szegények, az ifjúság stb. szubkultúrája). Tudni kell, hogy az európai szakirodalom használja ebben az értelemben ezeket a fogalmakat, az amerikai például inkább a multikulturális nevelésről beszél hasonló tartalommal. Bármilyen gyakran használt fogalom, az interkulturális paradigma még ma is inkább szemléletmód, stratégiai cél, mintsem kimunkált módszerek rendszere. Ezt mutatja az is, hogy többféle értelemben használják. Az interkulturális nevelés specifikumát az jelentheti, hogy meg kell tanítani és tanulni, hogyan viselkedjünk, éljünk és működjünk együtt többféle kultúra hordozóival. Ebből következik, hogy az interkulturális pedagógia központi fogalmi a kommunikációs készségek, a kommunikatív kompetencia.”²

„A multikulturális nevelés kérdése világméretű probléma, amely az Európai Unióhoz tartozó országok számának növekedésével még inkább előtérbe kerül. A járható út azonban országonként más és más, hiszen nagyon fontos szerepük van a nemzetiségi és oktatáspolitikai tradícióknak. A plurális társadalmak kormányai –így a magyar kormány is – szembekerülnek a pluralitásból adódó nemzeti, etnikai kisebbségek által képviselt kulturális örökség toleráns elfogadásának, gondozásának problémakörével. A multikulturalizmus feltételez olyan szociálpolitikai alapállást, amely az egyéneken egészséges identitásokat és kölcsönösen pozitív csoportközi attitűdöket képes kialakítani. A multikulturális oktatás koncepciója a szabadság, igazságosság és az emberi méltóság filozófiáján alapszik. Minden tanulót arra készít fel, hogy a társadalmi struktúra irányításának aktív részesévé váljon. Segít az önismeret, társismeret, pozitív önmegvalósítás kifejlesztésében³. ”

A multikulturális oktatás ugyanolyan fontos, mint az interkulturális oktatás, de egy kicsit más a fókusza. Míg az interkulturális oktatás a különböző kultúrák közötti kommunikáció és meg-

---

² Forray R. Katalin: A multikulturális/interkulturális nevelésről Iskolakultúra 2003/6–7 21-23. oldal

³ Dimbi Mária Adrienn „Megbeszélni végre a közös dolgainkat” A multikulturális nevelés In: A nevelélmélet alapkérdései Tanulmányok II. Kötet 2007

értés elősegítésére, a multikulturális oktatás az egyéni és társadalmi sokszínűség elfogadására és támogatására összpontosít.

A multikulturális nevelés célja, hogy a gyerekek megértsék és elfogadják a különböző etnikai, vallási, kulturális és nyelvi háttérű embereket. Ez a fajta oktatás a sokszínűség pozitív hatásait és előnyeit hangsúlyozza, valamint felhívja a figyelmet a sztereotípiák és előítéletek káros hatásaira. Ebben az oktatási formában a gyerekek olyan készségeket sajátíthatnak el, mint az empátia, a tolerancia, az elfogadás és az interkulturális együttműködés.

A multikulturális nevelés elősegíti a gyermek önbizalmát, identitástudatának kialakulását is. A sokszínűség elfogadásával és megbecsülésével a gyerekek megtanulják, hogy életükben fontos lehetőségek és lehetőségek rejlenek más kultúrák értékeinek és hagyományainak megismerésével. Ez a fajta oktatás növelheti az önbizalmat, a pozitív önértékelést és a beilleszkedési képességet is.

Összességében a multikulturális oktatás fontos szerepet játszik a gyermekek személyes és társadalmi fejlődésében, valamint az elfogadás és a tolerancia előmozdításában a különböző társadalmakban. Az oktatási intézményeknek és a szülőknek is kiemelt figyelmet kell fordítaniuk erre az oktatási formára az egyének és a társadalmak befogadó és kooperatív készségeinek előmozdítása érdekében.

„Kovács Sándor (1997) Pedagógiai Lexikonban olvasható szócikke szerint oktatáspolitikai stratégia és pedagógiai eszköztár a sokkultúrájú társadalmak népességének integrálására. Czachesz Erzsébet (1997) szerint a multikulturális nevelést a nemzetközi pedagógiai szakirodalomban gyakran szinonimaként használják az interkulturális neveléssel. A sokéves demokratikus hagyományokkal rendelkező országok a multikulturális oktatáspolitikai koncepció segítségével próbálják elérni a kisebbségi helyzetben lévő gyermekek társadalmi és iskolai integrációját. A multikulturális nevelés megközelítése figyelembe veszi a sokszínű, sokféle kulturális háttérrel rendelkező társadalomban megfogalmazódó eltérő igényeket, szükségleteket, a plurális értékeket. Gyűjtőfogalom, amely sokféle, egymástól is igen különböző programot, koncepciót, elképzelést foglal magába, így például a multikulturális kommunikációt, interetnikus konfliktusmegoldást, a multikulturális tananyag fejlesztést, a kisebbségi kultúrák megismerésének módszertanát, a kisebbségi diákok számára azonos oktatási feltételek biztosítását, a demokratikus társadalmi részvétel tanítását, az igazságtalan emberi bánásmód elleni harcot stb.

A multikulturális nevelés nem csupán az eltérő rasszok, kultúrák, társadalmi csoportok iránti érzékenységet jelenti, hanem egyfajta paradigmaváltás is, amely magával hozza a különböző gondolkodásmódok értékékként való elfogadását, s amely egyszerűen természetesnek veszi a

másságot. A multikulturális oktatás jellemzője az inkluzivitás, magyarul a befogadás, befogadó minden csoporttal szemben, amelyből senki sem rekedhet ki, és amely mindenki- így a többségi középosztálybeli dák- számára hasznos lehet.”⁴

3. Inklúzió, inkluzív nevelés

Amennyiben a multikulturális nevelésről beszélünk óhatatlanul felmerül az inklúzió, az inkluzív nevelés fogalma is.

Az UNESCO meghatározása szerint az inklúzió egy olyan szemlélet, mely képes minden tanuló érdekét egyformán figyelembe venni, pozitívan fogadni a sokféleséget, képes biztosítani az oktatáshoz való egyenlő hozzáférést és javítja az oktatás minőségét minden gyerek számára.

„A befogadó szemlélet megjelenése a kelet-európai társadalmakban, a szociál-, az egészség- és oktatáspolitikát egyaránt új kihívások elé állította. Talán ez az oka annak, hogy a „befogadó nevelés” fogalom hallatán nem ritkán a szociálisan hátrányos rétegekre gondolunk, míg máskor az etnikai kisebbségek kerülnek a középpontba. Megint máskor a sajátos nevelési igényű vagy speciális megsegítést igénylő csoportokról beszélünk annak ellenére, hogy Magyarországon az etnikai kisebbségeknek vagy a szociálisan hátrányos helyzetű csoportoknak, néhány helyi törekvéstől eltekintve, elkülönített iskolarendszere nem alakult ki.”⁵

„Inklúzió-Ebben az esetben alapvetően más pedagógusszemlélettel találkozunk. Powers (1996) hangsúlyozza ezzel kapcsolatban, hogy korábban az integráció szóval jelölték az együttnevelést, s a fő jelentése az volt, hogy minél több speciális nevelési szükségletű gyermeket neveljenek együtt kortársaikkal. Az inklúzió fogalma azonban ennél sokkal összetettebb. Célja az, hogy - kis kivételtől eltekintve - valamennyi gyermeket a lakóhelyéhez közeli intézményekbe vegyék fel, melyek mindegyike felkészült erre a feladatra. Sebba (1996,2) szerint az inklúzió és az integráció között a következő alapvető különbség áll fenn:.....az integrációval be kívánják olvasztani az iskola meglévő struktúráiba az egyéneket vagy a gyermekek kis csoportját, míg az. inklúziónál újra átgondolják a tanterv megvalósításának szervezeti kereteit" és azokat a feltételeket, melyekkel valamennyi tanuló haladását biztosítani tudják.”⁶

---

⁴ Torgyik Judit – Karlovitz János Tibor Multikulturális nevelés Budapest 2006

⁵ Némethné Tóth Ágnes-Tanári attitűdök és inkluzív nevelés In: Magyar Pedagógia 109. évf. 2 szám 105–120. (2009)

⁶ Csányi Yvonne - Perlusz Andrea Integrált nevelés-inkluzív iskola In: Tanulmányok a neveléstudomány köréből MTA Budapest 2001

4. A kultúra fogalma, kulturális sokszínűség

„A kultúra szó a latin „colere” szóból származik, jelentése: beépít, ápol, tisztel. Hétköznapi értelemben társadalmi, emberi produktumokat, építészeti alkotásokat, irodalmi vagy képzőművészeti alkotásokat, zeneműveket értünk alatta, mindazt, ami miatt a turisták felkeresik a múzeumokat, a galériákat. Ez a kultúra tárgyiasult, látható megnyilvánulása. A kultúra további, látható megnyilvánulásai közé tartoznak például a gasztronómiai szokások, a közlekedés, a társadalmi érintkezés formái, a moziba járás formái, a gesztusok, a mimika használata, a tér- és időkezelés szabályai, a verbális és a nonverbális kommunikáció aránya. A kulturális antropológusok szerint a kultúrának van egy külső, látható része és egy – az emberi szemnek - láthatatlan része. A külső kultúrán olyan tárgyi, tárgyiasult termékeket értünk, amelyek kézzel foghatóak, érzékszerveinkkel érzékelhetőek. Az, amit hétköznapi értelemben kultúrának nevezünk. A kultúra belső, láthatatlan részét az adott kultúra értékrendszere, mozgatórugója alkotja. Értékek, szokások, normák, viselkedési technikák, konfliktuskezelési módszerek, természethez való viszonyulás. Ezek ismerete nélkül nem érthető mindaz, ami a felszínen megjelenik vagy ott történik.

A kultúra tehát meglehetősen összetett fogalom; egységes és mindenki által elfogadott meghatározása a mai napig nem létezik a társadalomtudományokban. Ez elsődlegesen a kultúra összetettségével függ össze, ám nem szabad megfeledkezni arról a tényről sem, hogy a különböző tudományágak és kutatások saját céljaiknak megfelelően, eltérő megközelítésekben indulnak ki. A kultúra relatív. A funkcionalista antropológusok ezen álláspontja szerint minden kultúra egyenértékű; nincs helyes vagy helytelen kultúra; csak az adott rendszerben értelmezhető. Bár ez egy tartható és alapvetően követendő álláspont, megjegyzendő, hogy számos antropológus nem ért ezzel egyet, kiváltképp az úgynevezett akció antropológusok, akik az egyes kultúrák szokásainak, gyakorlatainak leírásán túl a kritikát is elfogadhatónak tartják és az általuk borzalmasnak tartott szokások javítására törekednek.”⁷

Mindenki sajátos kulturális háttérben nő fel. Életét, mindennapi tapasztalatait és viselkedését nagymértékben meghatározzák a kultúra által neki kínált feltételek, nevelése pedig nagyban függ az őt körülvevő kultúra sajátosságaitól. A mindennapi életben ritkán vagyunk tudatában annak, hogy mindent a környezetünkből tanultunk, miközben viselkedésünket, érzelmeinket, gondolkodásunkat erősen befolyásolhatják a ránk ható környezeti hatások.

---

⁷ Interkulturális kommunikáció tréning Szerző:Dr. Jenei Ágnes 2012 Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem

5. Multikulturális nevelés Magyarországon

A multikulturalizmus az elmúlt években egyre nyilvánvalóbbá vált Magyarországon. Bár Magyarországot hosszú története során mindig multikulturális országnak tekintették, az elmúlt évtizedekben a globalizáció során a különböző kultúrák még inkább előtérbe kerültek.

Egyrészt az elmúlt években megnövekedett Magyarországra irányuló bevándorlás következtében nőtt a külföldiek száma az országban, ami sokszínűbbé tette az ország kulturális életét. Másrészt a globalizáció során a különböző nemzetek kultúrája egyre inkább keveredik egymással, és ebből a folyamatból Magyarország sem maradhat ki. A fiatalabb generációk egyre nyitottabbak más kultúrák felé, és egyre több különböző nemzetiségű ember él a nagyvárosokban, ami szintén hozzájárul a multikulturalizmus kialakulásához.

A multikulturalizmus ügye ugyanakkor vita téma Magyarországon, és a kormány az elmúlt években egyre inkább ellenezte az idegen kultúrák befogadását. Emiatt a multikulturalizmus témája Magyarországon még mindig vita tárgya, és még mindig sok az ellentmondás a különböző kultúrák között.

A multikulturális nevelés, mint olyan, a multikulturalizmusból kiinduló ideológia, mely mind gyakrabban ismételt fogalommá vált a hazai pedagógiában is. A multikulturális oktatásnak Magyarországon nincs végleges formája, folyamatosan formálódik, fejlődik. A fejlődés nálunk is több szakaszból állt, de ezek nem különültek el annyira, mint az Egyesült Államok fejlődési szakaszai. A multikulturalizmus szempontjából kiemelten fontos terület az iskola és az oktatás. Egyrészt azért, mert ez a környezet tudja leginkább szocializálni a következő nemzedéket, hogy a sokszínűséget a társadalmakat gazdagító alapvető demokratikus tényezőnek tekintse, másrészt, mert a korábbinál nagyobb társadalmi igazságosság szempontjából ez az a társadalmi alrendszer, amelyre a legtöbb képes tesznek a legtöbbet az egyenlőtlenségekből adódó egyéni és csoportos egyenlőtlenségek meglétének és fennmaradásának kezelésére.

Hazánkban a rendszerváltás óta, a „zárt világ” megnyílásával és a vasfüggöny leomlásával színesebb, változatosabb kultúrák jelentek meg a mindennapi emberi érintkezésben. A különböző etnikai és vallási csoportok, közösségek eltérő hagyományok és elvek szerint élnek. A kukákban kincset keresők "furcsa jelenségei" (főleg a fővárosban és a nagyobb városokban) elgondolkodtatják a hétköznapi embert nyelvi, kulturális, viselkedési, kapcsolattartási és konkrét gyakorlati sajátosságokon, például a többségtől való eltéréseken. E „különbségek” hátterében különböző társadalmi és kulturális tényezők állnak.

„Az Európai Unióhoz történő csatlakozás után Magyarországon a Nemzeti Fejlesztési Tervhez kapcsolódó pályázatok sora tette lehetővé az elmúlt években a multikulturális szemlélet széleskörű terjedését. Több intézmény élt is a lehetőséggel, tanár- továbbképzéseken vettek

részt az ott dolgozók, majd pedagógiai programjukba, helyi tantervükbe, mindennapi tanítási gyakorlatukba is beépítették a képzésen tanultakat. Volt, ahol az ünnepnapok köré szervezték a tanultakat, volt ahol Európa napot tartottak, volt, ahol projekt nap, projekt hét formájában vitték be az iskola hétköznapijaiba a multikulturális tartalmakat. Akadt olyan intézmény is, ahol eleve magas a kisebbségi tanulók száma, s ott nemzetiségi, etnikai programot dolgoztak ki.”⁸

6. Multikulturális nevelés az oktatásban

„A multikulturális oktatás eszméje Európában annak eredményeképpen bontakozott ki, hogy a különböző indítékú migráció következtében Európa gazdag országai többetnikumú (multietnikus) területekké váltak. A multikulturális/interkulturális oktatás alapja elvben a társadalomban élő valamennyi népcsoport tagjaira (a többségére is) kiterjedő emberi, állampolgári jog a kultúra megőrzésére és a mások általi tiszteletére. Az iskola kultúrájának, illetve az iskola ethosának kérdése az interkulturális neveléssel összefüggésben az anti-rasszista nevelési irányzat hatására jelent meg. Világossá vált, hogy a tanórán végrehajtott változtatások keveset érnek, ha az iskola atmoszférája összességében intoleráns marad a kisebbségi kultúrákkal szemben.”⁹

A pedagógusok fontos szerepet játszanak a multikulturális oktatásban. Ők azok, akik lehetőséget kínálnak a gyerekeknek más kultúrák megismerésére, és kezdeményezik a kulturális érzékenység, elfogadás és tolerancia kialakulását.

A pedagógusoknak meg kell teremteniük azt a környezetet és lehetőséget, hogy a gyerekek más kultúrából származó társaikkal találkozassanak, megismerjék hagyományaikat, nyelvüket és életmódjukat. Az ilyen típusú élmények segítenek a gyerekeknek megérteni, felismerni és elfogadni a különböző szokásokat és értékeket.

A pedagógusok fontos szerepet játszanak a gyermekek körében kialakult előítéletek és sztereotípiák lebontásában is. Az ilyen típusú oktatás során a pedagógusoknak lehetőséget kell biztosítaniuk a vitára, és meg kell mutatniuk a gyerekeknek, hogy a különböző vélemények és nézetek normálisak és értékesek lehetnek.

Az ilyen típusú oktatás során a pedagógusoknak hangsúlyozniuk kell a sokszínűség pozitív hatását, és segíteniük kell a gyerekeknek, hogy értékeljék a különböző kultúrák hozzájárulását

---

⁸ Torgyik Judit-Multikulturális nevelés itthon és külföldön In: Európai kultúra, narratívák, diskurzusok Székesfehérvár 2010.

⁹ Forray R. Katalin, Cs. Czachez Erzsébet, Lesznyák Márta- Multikulturális társadalom-interkulturális nevelés In: Tanulmányok a neveléstudomány köréből MTA Budapest 2001

és előnyeit. Az ilyen típusú oktatás során a pedagógusoknak segíteniük kell a gyerekeket abban, hogy nyitottak és fogékonyak legyenek az új tapasztalatokra és más kultúrákra.

Az oktatási intézmények és a pedagógusok fontos szerepet játszanak a multikulturális oktatás előmozdításában és a barátságos környezet megteremtésében. A multikulturális nevelés során a pedagógusoknak érzékenységet, empátiát és toleranciát kell közvetíteniük, segítve a gyerekekben a különböző kultúrák és hagyományok tiszteletét és elfogadását.

„A multikulturális oktatás a korai gyermekkori fejlődés elengedhetetlen része. Megtanítja a gyerekeket saját kultúrájukra, valamint a világ más kultúráira. Ez segít nekik megérteni a világban elfoglalt helyüket, és empátiát és toleranciát építenek mások hiedelmeivel és hagyományaival szemben.

Néhány módja annak, hogy a multikulturális nevelés/oktatás elősegítse gyermekeink fejlődését:

1. Mert a gyerekek egy új világban nőnek fel

A világ változik, és a gyerekek egyre változatosabb környezetben nőnek fel. Ennek eredményeként több lehetőségük van arra, hogy különböző kultúrákból származó emberekkel érintkezzenek. Meg kell érteniük, hogy nem mindenki olyan, mint ők, és ez némi zavart okozhat azzal kapcsolatban, hogy mások hogyan látják a körülöttük lévő világot. A multikulturális nevelés segít a gyerekeknek megérteni, hogy a dolgokat sokféleképpen lehet szemlélni, és az, hogy képesek legyenek értékelni ezeket a különbségeket, fontos országunk (és bolygónk) jövőbeli egysége szempontjából.

2. Mert így tanulnak a gyerekek

Ennek az az oka, hogy a gyerekek más gyerekekkel és felnőttekkel játszva tanulnak. A felnőttekkel, más gyerekekkel és a technológiával való játékból is tanulnak. Valójában a gyerekek nagyobb valószínűséggel lesznek sikeresek az iskolában, ha otthon vagy az óvodában többféle kultúrával és etnikummal találkoztak, ahol a sokszínűséget ösztönző környezetben gyakorolhatják szociális készségeiket.

3. Ez az egyetlen módja annak, hogy a gyerekek megértsenek másokat és önmagukat

A gyerekek természetüknél fogva kíváncsiak, és mindent meg akarnak érteni. Tudniuk kell, hogy miben különböznek tőlük az emberek, de azt is, hogy miben hasonlítanak egymásra. Ezt a megértést csak úgy érhetik el, ha olyan gyerekekkel kerülnek kapcsolatba, akik más háttérrel rendelkeznek, mint ők. A közös játék során a gyerekek megtanulják, hogyan kommunikálnak egymással, és hogyan boldoguljanak a közösségükben.

4. Más kultúrák megismerése közelebb hoz bennünket egymáshoz

A multikulturális oktatás azért fontos, mert segít megérteni más kultúrákat. Ha nem tudunk semmit más kultúrákról, nem érthetjük meg sem magunkat, sem a körülöttünk lévő világot. Az is fontos, hogy tudjuk, hogy vannak a világon olyan emberek, akik különböznek tőlünk (és miben különböznek tőlünk).

5. Más kultúrák megismerése megmutathatja a gyerekeknek, hogy nincsenek egyedül a világban

Gyerekként gyakran úgy érezzük, hogy mi vagyunk az egyetlenek, akik másnak érzik magukat. Elszigeteltnek és magányosnak érezhetjük magunkat a saját bőrünkben, különösen, ha a mi kultúránk nem képviselteti magát az iskolában. Amikor ez megtörténik, fontos, hogy legyenek olyan tanárok és más felnőttek, akik segíthetnek átvezetni a gyerekeket ezeken az elszigeteltségi érzéseken azzal, hogy arra bátorítják őket, hogy fedezzék fel identitásukat, és találjanak büszkeséget magukra, mint különböző háttérű egyénekre.

6. A gyerekeknek szükségük van arra, hogy a tananyagban saját magukat is képviselve lássák

Fontos, hogy a gyerekek lehetőséget kapjanak arra, hogy lássák magukat az oktatási anyagokban. Ez segíti őket abban, hogy büszkeséget és önbizalmat érezzenek azzal kapcsolatban, hogy kik ők és honnan származnak. Mert ez segíthet a gyerekeknek abban, hogy könnyebben felfedezzék identitásukat. Egy gyermeknek nehézséget okozhatnak a saját személyiségével kapcsolatos kérdések, beleértve a faji, etnikai vagy kulturális hovatartozását. Ezeknek a beszélgetéseknek a lefolytatása az önfelfedezés fontos része, amely segíthet a gyerekeknek jobban megérteni önmagukat mint egyéniséget!

7. Minden kultúra megérdemli, hogy az oktatás révén képviselve és gazdagítva legyen

Fontos, hogy minden kultúrát bevonjunk a tantervbe, ne csak azokat, amelyeket a diákok többsége képvisel az osztályterekben. Bár jó ötletnek tűnhet, hogy csak azokról a kultúrákról tanítunk, amelyek jelen vannak az iskolai körzetben vagy városban, ez sokakat kihagy, akik kirekesztve érzik magukat a saját oktatási tapasztalataikból.

Pedagógusként és szülőként kötelességünk megmutatni a gyerekeknek, hogy minden kultúra mennyire fontos, ha gondoskodunk arról, hogy az osztálytermi oktatás során használt könyvekben és egyéb anyagokban képviselve lássák magukat. Lehetőséget biztosíthatunk arra is, hogy a diákok különböző háttérű családjai meglátogathassanak minket az iskolában, hogy tudják, mi történik az órák alatt; ez segít nekik is érezni, hogy be vannak vonva!”¹⁰

---

¹⁰ Varinder <https://blog.alphatub.com/why-is-multicultural-education-important-in-early-childhood/>

7. Pedagógus/kisgyermeknevelő befogadó attitűdje

Az interkulturális nevelés az a folyamat, amelyben a kisgyermeknevelők a különböző kultúrájú gyermekek közötti kommunikációra, megértésre és toleranciára helyezik a hangsúlyt. Célja, hogy segítse a gyerekeket más kultúrák megértésében és elfogadásában, valamint az empátia és a más kultúrák és szokások iránti pozitív attitűd kialakításában.

A multikulturális oktatás a különböző kultúrák és etnikumok tiszteletére és elfogadására összpontosít. A kisgyermeknevelők olyan tevékenységeket szerveznek, amelyek elősegítik a gyermekek kulturális sokszínűségével és értékkülönbségeivel kapcsolatos szemléletének kialakulását.

Az interkulturális és multikulturális nevelés nagyon fontos a bölcsődei környezetben, mivel segíti a különböző kultúrájú és háttérű gyerekeket egymás megértésében és elfogadásában. Ez támogatóbbá, befogadóbbá, színesebbé teszi a bölcsődei környezetet, segítve a gyermekek hatékonyabb beilleszkedését a társadalomba.

A kisgyermeknevelők fontos szerepet töltenek be a gyermekek bölcsődébe való beilleszkedésében.

„Az ideális multikulturális pedagógus egyik jellemzője az lenne, ha méltányosságot mutatna az osztályában. Ez azt jelenti, hogy minden tanulónak egyenlő esélyei vannak, és képes arra, hogy teljes mértékben kibontakoztassa a benne rejlő lehetőségeket. Ez a pedagógus biztosítja a diákjai számára a sikerhez szükséges alkalmazkodási lehetőségeket, nem csoportosítja a tanulókat képességek szerint.

Az ideális multikulturális pedagógus másik jellemzője az lenne, ha harcolna a rasszizmus ellen, arra törekszik, hogy minden diákja jól érezze magát. Ez a pedagógus az elfogadásról és a megbecsülésről beszél, tiszteli a diákjait, és hisz abban, hogy mindannyian sikeresek lehetnek, függetlenül attól, hogy mit mond róluk a társadalom. Ez a pedagógus mindent megtesz azért, hogy diákjai a tanulók közösségévé váljanak.

Az ideális multikulturális pedagógus másik jellemzője, hogy multikulturális kompetenciával rendelkezik, jól érzi magát más nemzetiségű emberekkel. Küzd a sztereotípiák ellen, és egyenlőséget akar az osztályában. Ez a pedagógus semmitől sem riad vissza, hogy diákjai sikeresek legyenek, az osztályában is nagyszerű a közösségi érzés, és a többi diákja is jól érzi magát, mert ő az.

A kultúra különböző szintjei:

1. Szimbolikus: a diákok értékei, hite, hagyományai, vallása és normái.
2. Viselkedés: meghatározza a társadalmi szerepeket a társadalomban, a nyelv, a rituálék, a nem verbális kommunikáció, a nemek, a szülői stílusok.

3. Konkrét: A kultúra termékei, látható, műtárgyak, zene, szokások, zene, ételek, ruházat, osztály, történelem, társadalmi osztály.

A legjobb dolog, amit egy monokulturális pedagógus tehet azért, hogy multikulturális tanárrá váljon, hogy különböző kultúráknak teszi ki magát. A pedagógusnak valóban meg kell ismernie a más kultúrákból származó embereket¹¹.

„A multikulturális oktatás hét alapvető jellemzője a következő:

1. A sokféleség tisztelete

A multikulturális oktatás első jellemzője a sokféleség tisztelete. Ez azt jelenti, hogy minden egyes tanuló egyedi kulturális háttérét, identitását és tapasztalatait elismerjük és értékeljük. Ez azt is jelenti, hogy olyan környezetet kell teremteni, ahol mindenki biztonságban érzi magát, hogy kifejezhesse gondolatait és véleményét anélkül, hogy félne az ítélkezéstől vagy a megkülönböztetéstől. Ez magában foglalja a különböző nyelvek, vallások, szokások, értékek, hittek és életmódok tiszteletben tartását.

2. Inkluzív tanterv

A második jellemző a befogadó tanterv, amely tükrözi a kultúrák sokszínűségét az osztályteremben. Ez magában foglalja a különböző kultúrákból származó anyagok beépítését a tanórákba és tevékenységekbe, hogy minden tanuló láthassa magát képviselve a tantervben. Ez azt is jelenti, hogy a különböző kultúrákról tisztelettudó módon kell tanítani, elkerülve a sztereotípiákat vagy a túlzott leegyszerűsítéseket.

3. Méltányosságra összpontosító oktatás

A harmadik jellemző a méltányosságra összpontosító oktatás, amely a társadalomban meglévő rendszerszintű egyenlőtlenségekkel foglalkozik, és biztosítja, hogy minden diák hozzáférjen a minőségi oktatáshoz, függetlenül a háttérétől vagy identitásától. Ez magában foglalja a kulturálisan érzékeny tanítási stratégiák alkalmazását, hogy a különböző háttérű tanulókat értelmes tanulási tapasztalatokba vonják be. Ez azt is jelenti, hogy további támogatást kell nyújtani azoknak a tanulóknak, akik nyelvi akadályok vagy más, a kulturális háttérükkel vagy identitásukkal kapcsolatos tényezők miatt nehézségekkel küzdenek.

4. Kulturális kompetencia fejlesztése

A negyedik jellemző a kulturális kompetencia fejlesztése, amely magában foglalja a tanulók segítségét a különböző kultúrák megértésében és megbecsülésében olyan tevékenységek révén,

---

¹¹ amysimpson09 <https://amysimpson09.wordpress.com/2011/11/22/characteristics-of-the-ideal-multicultural-teacher/>

mint például múzeumi kirándulások vagy kulturális rendezvények; különböző háttérű vendég-előadókkal való foglalkozás; vagy a különböző közösségek szervezeteivel való részvétel különböző közösségek tanulási projektjeiben. A kulturális kompetencia fejlesztésével a diákok megtanulhatják, hogyan lépjenek tisztelettudóan kapcsolatba más kultúrákból származó emberekkel az osztálytermi környezetben és azon kívül is.

5 . Együttműködő tanulási környezet

Az ötödik jellemző az együttműködő tanulási környezet, ahol minden diák kulturális háttértől vagy identitástól függetlenül jól érzi magát a közös munkában. Ez magában foglalja a különböző háttérű tanulók közötti értelmes párbeszéd lehetőségeinek megteremtését, hogy tanulhassanak egymás nézőpontjából és tapasztalataiból, miközben kialakítják egymás különbözőségének kölcsönös tiszteletét. Ez azt is jelenti, hogy ösztönözni kell a pedagógusok közötti együttműködést, hogy megoszthassák egymással a legjobb gyakorlatokat az igazságosabb tanulási környezet megteremtéséhez minden diák számára, függetlenül a kultúrájuktól vagy identitásuktól.

6 . A diákok szerepvállalása

A hatodik jellemző a tanulók szerepvállalása, ami azt jelenti, hogy a tanulóknak felelősséget kell vállalniuk saját tanulásukért, lehetővé téve számukra, hogy a saját kultúrájukkal kapcsolatos és azon kívüli témákat fedezzenek fel; lehetőséget biztosítva számukra, hogy a multikulturalizmushoz kapcsolódó projekteket vezessenek; és bátorítva őket, hogy részt vegyenek az osztálytermi döntéshozatalban, például a megvitatandó témák kiválasztásában vagy a multikulturalizmus témáihoz kapcsolódó csoportos tevékenységekről való döntésben. Az ilyen típusú tevékenységek révén a tanulók önbizalmat nyerhetnek önmagukban, miközben megértik, hogyan illeszkednek a saját kultúrájukon vagy identitás csoportjukon túli nagyobb társadalmi kontextusba.

7 . Közösségi elkötelezettség

A hetedik jellemző a közösségi szerepvállalás, amely magában foglalja az osztálytermek összekapcsolását az iskola falain kívüli különböző közösségek tagjaival, hogy minden diák jobban megértse, hogyan lépnek kapcsolatba egymással a különböző háttérű emberek a mindennapokban. Azáltal, hogy a pedagógusok az iskola falain kívüli, különböző közösségek tagjaival is kapcsolatba lépnek, segíthetnek értelmesebb kapcsolatokat teremteni az osztályteremben tanított tananyag és a valós életben zajló események között.

A multikulturális oktatás egyre fontosabbá vált, mivel társadalmunk napról napra sokszínűbbé válik. Ha ezt a hét alapvető jellemzőt bevezetjük az osztálytermeinkbe, méltányosabb tanulási

környezetet teremthetünk, ahol minden diák kulturális háttértől vagy identitástól függetlenül úgy érzi, hogy tiszteletben tartják, bevonják, feljogosítják, elkötelezik és értékelik.”¹²

A bölcsődei multikulturális nevelés nagyon fontos, és a kisgyermeknevelőknek segíteniük kell a gyerekeket más kultúrák megismerésében és elfogadásában. A bölcsődei multikulturális nevelés hozzájárulhat ahhoz, hogy a gyerekek nyitottabbak és befogadóbbak legyenek, és jobban megértsék a világ sokszínűségét. Az érzelmi és szociális fejlődés különböző aspektusai, amelyek magukban foglalják a magasabb készségeket, mint például az empátia és a bizalom, különböző időpontokban fontosak. Az érzelmi intelligencia kulcsfontosságú az élet sikeréhez. A korai oktatás fontos az empátia, a boldogság, a remény és a rugalmasság elsajátításához. A legtöbb országban az oktatási rendszer általában a helyi nyelvet (általában a többségi nyelvet) használja oktatási nyelvként. A gyerekeket támogatni és ösztönözni kell, hogy megtanulják a többségi nyelvet, miközben megtartják anyanyelvüket. Pedagógusként/kisgyermeknevelőként felelősséggel tartozunk diákjainkért/kisgyermekünkért. Hatalmunkban áll, hogy segítsük őket világnézetük kialakításában és más kultúrák megismerésében, ezt a multikulturális neveléssel tehetjük meg a kisgyermekkorai nevelésben.

8. Migráció fogalma

„A latin eredetű migráció szó – ami vándorlást, elvándorlást jelent – azt a jelenséget írja le, amelynek során egyes személyek, vagy csoportok úgy váltanak lakókörnyezetet, illetve társadalmat, hogy ez a váltás időlegesebből tartóssá, huzamossá válik. A migráció egyéni vagy csoportos akarat eredménye, amelyet az általános társadalmi, gazdasági, politikai folyamatok, az egyéni szándék és a mindennapok történései együtt, egyszerre határoznak meg. A migráció értéksemleges jelenség, háttérben racionális okok, ésszerű, a valóság viszonyaival számot vető emberi döntések állnak. A racionális vándor – csak akkor vállalja a vándorlás terheit, ha mindent összevetve a vándorlással együtt járó egyéni gazdasági mérlege többet mutat. A migráció tehát az emberi történelem kezdeteitől jelen van, és egészen addig létező jelenség marad, amíg a világ egyes térségei közötti – gazdasági, szociális, társadalmi stb. – különbözőségek fennállnak. A népvándorlás ugyanakkor újfajta különbözőségeket generál: az új helyen szükségképpen egyenlőtlen helyzet alakul ki a befogadó társadalom és a bevándorló csoport között. Ez az egyenlőtlenség potenciális konfliktusforrásként jelenik meg, amely a viszonyrendszer mindkét szereplője számára kockázatokat tartalmaz.”¹³

---

¹² Intercultural Montessori Language School <https://www.interculturalmontessori.org/multicultural-education-characteristics/>

¹³ Fábíán Péter A migrációról In:Ügyészek lapja 2020. évi 6.lapszám 6-7 oldal

9. Bevándorlók integrációja az Európai Unióban

A bevándorlók integrációja az EU-ba összetett és kihívásokkal teli folyamat. Az integráció magában foglalja a nyelvtanulást, a munkaerőpiachoz való hozzáférést, a lakhatást, az oktatást és az egészségügyi ellátást. Az integráció eredménye azonban nagyon fontos, mivel a bevándorlók hozzájárulnak az európai gazdasághoz, kultúrához és társadalomhoz.

Fontos, hogy a bevándorlók integrációja az EU-ban ne csak a bevándorlókra összpontosítson, hanem a befogadó társadalomra is. A befogadó társadalomnak nyitott és befogadó magatartást kell tanúsítania a bevándorlókkal szemben, hogy segítse őket beilleszkedni az új környezetbe. A befogadó társadalomnak is szüksége van az integrációra, mert más kultúrák, értékek megismerése, elfogadása gazdagítja, erősíti a társadalmat.

Az EU fontos szerepet játszik a bevándorlók integrációjának előmozdításában is. Az EU-nak koherens és hatékony bevándorlási politikát kell kidolgoznia, amely mind a befogadó társadalom, mind a migránsok szükségleteire összpontosít. Az EU-nak támogatnia kell a bevándorlók integrációs programjait és oktatási lehetőségeit, és folytatnia kell az előítéletek és a megkülönböztetés elleni küzdelmet.

Összességében a bevándorlók integrációja az EU-ba kulcsfontosságú gazdasági, kulturális és társadalmi szempontból. Az integráció sikeréhez azonban a befogadó társadalom nyitottsága, hatékony uniós politikák és integrációs programok, valamint a bevándorlók támogatása szükséges.

Külföldiek befogadása, integrálása Nyugat-Európában nem új jelenség, először a negyvenes, ötvenes években jelent meg. A II. világháborút követő években több európai ország menekülteket, és a volt gyarmatokról hazatérőket fogadott be. Az utóbbi években Európának példátlan migrációs kihívásra kellett reagálnia. Az Európai Unió (EU) tagállamai az elmúlt évtizedekben jelentős bevándorlást tapasztaltak, és az integráció kérdése központi jelentőséggel bír az európai bevándorlók számára.

Asszimiláció, vagy integráció?

Asszimiláció és integráció két eltérő fogalom, bár mindkettő kapcsolódik a bevándorlók társadalmi beilleszkedéséhez. Az asszimiláció gondolata a bevándorló származási kultúrájának teljes feladását jelenti, egy kisebbség beolvadását a többségi társadalomba. Az asszimiláció kritikusai szerint azonban ez az elképzelés lehetetlen, mivel a kultúrák különbségei szükségszerűen megmaradnak, még ha a bevándorlók is megpróbálnak beilleszkedni. Az integráció, pedig lehetőséget biztosít, hogy a bevándorló kötődjön az eredeti kultúrájához, miközben befogadja a társadalmi viselkedés normáit, így nem jár a saját kultúrájának feladásával. Az integrációhoz hozzátartozik a munkavállalás és a szociális hálózatokhoz való hozzáférés bizto-

sítása is, amelyek lehetővé teszik a bevándorlók számára, hogy gazdasági és társadalmi stabilitást érjenek el. Az integráció elősegíti az együttélési készségeket, a toleranciát, az elfogadást és a kölcsönös tiszteletet.

„A sikeres integráció mindenképpen kétirányú folyamatot feltételez. A fogadó közösség tagjainak is nyitottnak kell lenniük. A sikeres integráció a migráns és a befogadó társadalom kölcsönös jogain és kötelezettségein alapszik. A be-fogadó államoknak ki kell alakítaniuk a bevándorlók gazdasági, társadalmi, kulturális, polgári és politikai részvételének feltételeit, a migránsoknak pedig tiszteletben kell tartaniuk a befogadó társadalom törvényeit, valamint annak kalapvető értékeit és viselkedési normáit.”¹⁴

Az Európai Unió egyik fő célkitűzésének tekinti a szolidaritáson alapuló, előrettekintő és átfogó európai bevándorlási politikát. Az EU integrációs politikájának célja az, hogy a bevándorlók jogait és lehetőségeit azonos szintre emelje az EU állampolgáraival.

„Az Európai Unió államaiban egymástól alapvetően eltérő környezetben és különböző szakpolitikai megoldások alkalmazásával segítik a bevándorlók integrációját, de a kétezres évek elejétől határozott törekvés bontakozott ki egy egységes keretstratégia létrehozására. A legális migráció és a harmadik országbeli állampolgárok beilleszkedése ma a kibővült Európai Unióban fontos vita részét képezi. A legtöbb tagállam tapasztalja a migrációs jelenséget, és szembekekerül a beilleszkedéssel kapcsolatos kihívásokkal.

Néhány ország, beleértve az új tagállamokat, csak a közelmúltban találkozott a bevándorlás kérdésével. 2011 nyarán jött létre A harmadik országbeli állampolgárok beilleszkedésének menetrendje című dokumentum, melynek célja a migránsok jelenlétében rejlő gazdasági és társadalmi előnyök minél teljesebb kihasználása. Ez a közlemény az Unió területén szerzett tapasztalatok alapján az európai integrációs kihívásokkal foglalkozik. E kihívások megoldásához ajánlásokat és cselekvési területeket javasol. A dokumentum az alábbiakat jelöli meg mint a legsürgetőbb kihívásokkal érintett területeket a harmadik országból érkező migránsok integrációját érintően:

- a migránsok, különösen a migráns nők folyamatosan alacsony foglalkoztatottsága,
- a növekvő munkanélküliség és a túlképzettség magas szintje,
- a társadalmi kirekesztődés fokozódó kockázata,
- az iskolai eredmények közötti különbségek,

---

¹⁴ Klenner Zoltán: Menekültek integrációja Magyarországon Belügyi szemle 2016.

a bevándorlók beilleszkedésének hiányával kapcsolatban a közvélemény által megfogalmazott aggodalmak ”¹⁵

10. A bölcsődei nevelés jogszabályi környezete Magyarországon

„Szervezeti feltételek

A bölcsődék önkormányzat által fenntartott intézmények tekintetében, alapító okirattal rendelkező intézmények es mind szervezeti, mind szakmai önállósággal rendelkeznek. A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól es működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet {továbbiakban: NM rendelet} 35. § (4) bekezdése alapján a bölcsőde más intézménnyel összevontan is működhet (többcélú, közös igazgatású intézmény, vagy integrált formában), de ebben az esetben biztosítani kell az önálló szervezeti es szakmai egységként történő működtetését. Önmagukban integrálhatók egyesített bölcsődék vagy bölcsődei igazgatóságok szervezeti formában. Gazdasági besorolásuk - az államháztartás rendjéről szóló 2011. évi CXCV. törvény alapján - önállóan működő es gazdálkodó, valamint önállóan működő költségvetési szerv, az alapító (fenntartó) döntése alapján.

A bölcsődei felvétel rendje:

Bölcsődébe felvehető: minden olyan kisgyermek, akinek szülei, nevelői, gondozói valamilyen ok miatt nem tudják biztosítani a napközbeni ellátást. A gyermek bölcsődébe történő felvételét a szülő kérheti, egyéb esetekben a szülő hozzájárulásával kezdeményezheti:

- a területi védőnő,
- a házi gyermekorvos, vagy a házi orvos,
- a szociális ill. családgondozó,
- a gyermekjóléti szolgálat,
- a gyámhatóság.”¹⁶

A külföldről érkező gyermekeket úgy tudja fogadni a bölcsőde, ha van Magyarországon bejelentett lakcíme vagy tartózkodási helye illetve magyar TAJ számmal rendelkezik.

---

¹⁵ Hautzinger Zoltán Hegedüs Judit Klenner Zoltán- A migráció elmélete

¹⁶ A bölcsődei nevelés-gondozás szakmai szabályai- Módszertani levél, 2012 Budapest Szociális Füzetek

11. Bölcsődei multikulturális nevelés

„A családban nevelkedő kisgyermek számára a családi nevelést segítve, napközbeni ellátás keretében a gyermekfizikai- és érzelmi biztonságának és jóllétének megteremtésével, feltétel nélküli szeretettel és elfogadással, a gyermek nemzetiségi/etnikai hovatartozásának tiszteletben tartásával, identitásának erősítésével kompetenciájának figyelembevételével, tapasztalatszerzési lehetőség biztosításával, viselkedési minták nyújtásával elősegíteni a harmonikus fejlődést. A valamilyen kisebbséghez tartozó gyermekek esetében fontos a nemzetiségi/etnikai hovatartozás tiszteletben tartása, az identitástudat kialakulásának segítése. A kisgyermeknevelő meleg, szeretetteljes odafordulással, a megfelelő környezet kialakításával, a gyermek életkori- és egyéni sajátosságait, fejlettségét, pillanatnyi fizikai és pszichés állapotát, hangulatát figyelembe véve segíti a gyermek fejlődését. Fontos, hogy a bölcsődébe járó gyermekek mindegyike folyamatosan érezze a róla gondoskodó felnőtt elfogadását akkor is, ha lassabban fejlődik, akkor is, ha esetleg több területen jelentős eltérést mutat az átlagos fejlődéstől; ha sajátos nevelési igényű; ha viselkedése bizonyos esetekben különbözik a megszokottól, emiatt nehezebben kezelhető. A kisgyermeknevelő elfogadja, tiszteletben tartja a gyermek vallási, nemzetiségi/ etnikai, kulturális ... stb. hovatartozását, és a lehetőségek szerint segíti az identitástudat kialakulását és fejlődését, segíti a saját és a más kultúra es hagyományok megismerését es tiszteletben tartását.”¹⁷

A családlátogatás a családdal való kapcsolatfelvétel, a gyermek és a szülők otthoni környezetben való megismerése, ezért lehetőség szerint az első családlátogatásra a beszoktatás megkezdése előtt kerül sor. A családlátogatás arra is lehetőséget nyújt, hogy a szülő bővebben informálódjon a bölcsődei életről, jobban megismerje azokat a kisgyermeknevelőket, akikre gyermekét bízta.

A családi élet az emberek intim szférájához tartozik, ezért a családlátogatás lehetőségének ajánlásakor, az időpont megválasztásakor, a családlátogatás alatt és után a család kívánságait mindenekfelett tiszteletben kell tartani. A családlátogatás fontos színtere a bizalmi kapcsolat megalapozásának, ami feltétele a későbbi jó együttműködésnek.

---

¹⁷ A bölcsődei nevelés-gondozás szakmai szabályai- Módszertani levél, 2012 Budapest Szociális Füzetek

12. Kutatás leírása

Kérdőíves kutatást végeztem az országban dolgozó kisgyermeknevelők körében, amelyet online formában, Google Űrlapok segítségével osztottam meg szakmai csoportokban, amelynek a kitöltésére 3 hetük volt a kisgyermeknevelőknek, eleinte lassan érkeztek be a válaszok, majd egyre többen töltötték ki.

12.1. Kutatás célja

Kutatásomban arra fókuszáltam, hogy a magyar bölcsődékben hogyan fogadjuk a más nemzetiségű gyermekeket, fel vagyunk -e készülve a fogadásukra illetve hogyan tudjuk segíteni és megkönnyíteni a beszoktatást. Kíváncsi voltam továbbá arra is, hogy az országban hol dolgoznak a kisgyermeknevelők és mióta vannak a pályán.

12.2. Kutatási kérdések

Kérdőívem 20 nyílt és zárt végű kérdéseket tartalmazott, az első két kérdésnél több válasz közül jelölhették be a megfelelőt, a többi zárt kérdésnél két lehetőség közül választhattak. A nyílt végű kérdéseknél nem minden esetben válaszoltak a kollégák.

1. Milyen településen dolgozik (lakosság létszáma alapján)?
2. Hány éve csecsemő- és kisgyermeknevelő?
3. Beszél valamilyen idegen nyelvet?
4. Ha igen milyen?
5. Járt a csoportjába más nemzetiségű kisgyermek?
6. Ha igen milyen nemzetiségű volt, honnan érkezett?
7. Mennyi idős volt?
8. Két nyelvű volt e?
9. Volt e bármilyen probléma a beszoktatás alatt?
10. Milyen jellegű probléma volt?
11. Milyen más jellegű szokások voltak felfedezhetőek?
12. Hosszabb volt e az adaptáció?
13. Szülővel hogyan kommunikált?
14. Voltak kommunikációs nehézségek?
15. A csoportba járó gyermekek hogyan fogadták ezeket a kisgyermeknevelőket?

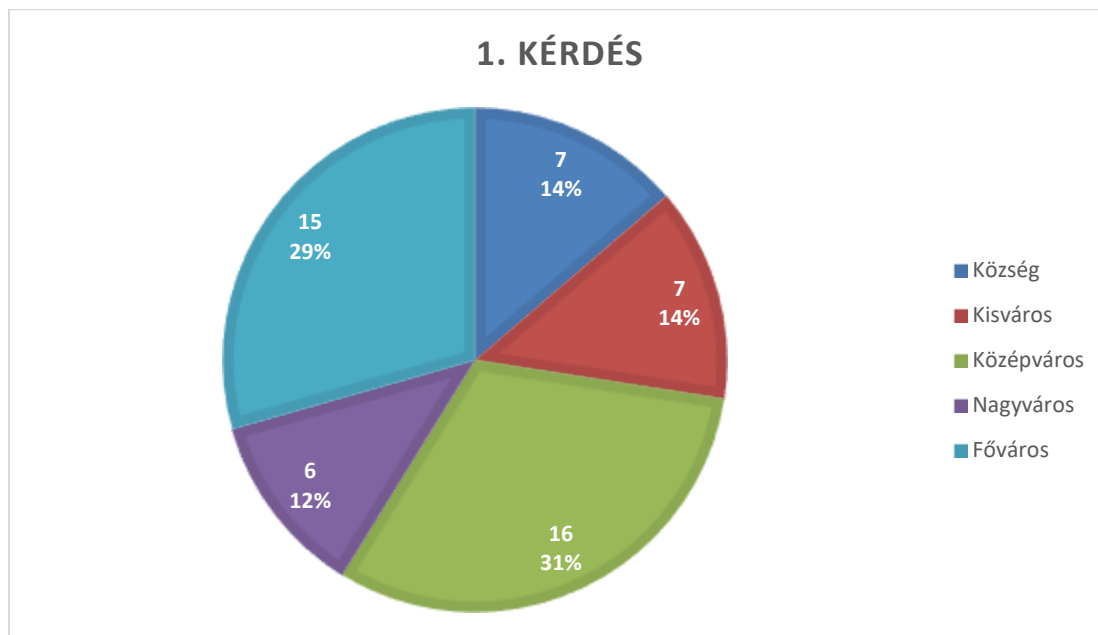
16. Milyen hamar alakult ki közöttük kapcsolat? (Kommunikáció, játék stb.)
17. Mivel lehetne segíteni és megkönnyíteni a beszoktatásukat?
18. Tud e ezekhez a gyermekekhez alkalmazkodni a bölcsőde?
19. Ha igen milyen módon?
20. Egyéb javaslat a gyermekek adaptációjának megkönnyítésére?

13. Kérdőív kiértékelése

Kérdőívemben arra fókuszáltam, hogy a bölcsődében hogyan fogadjuk a más nemzetiségű gyermekeket, fel vagyunk –e készülve az adaptációjukra illetve hogyan tudjuk segíteni és megkönnyíteni a beszoktatást. Kérdőívemre 51 válasz érkezett a kisgyermeknevelőktől.

1. Háttér adatok bemutatása (1-4. kérdés)

Az első kérdés a válaszolók lakóhelyére vonatkozott, az adott válaszok alapján itt a kollégák jó része középvárosban él és dolgozik, ami engem nagyon meglepett, mert azt gondoltam, hogy a fővárosból lesz több válaszadó a témámhoz kapcsolódóan.

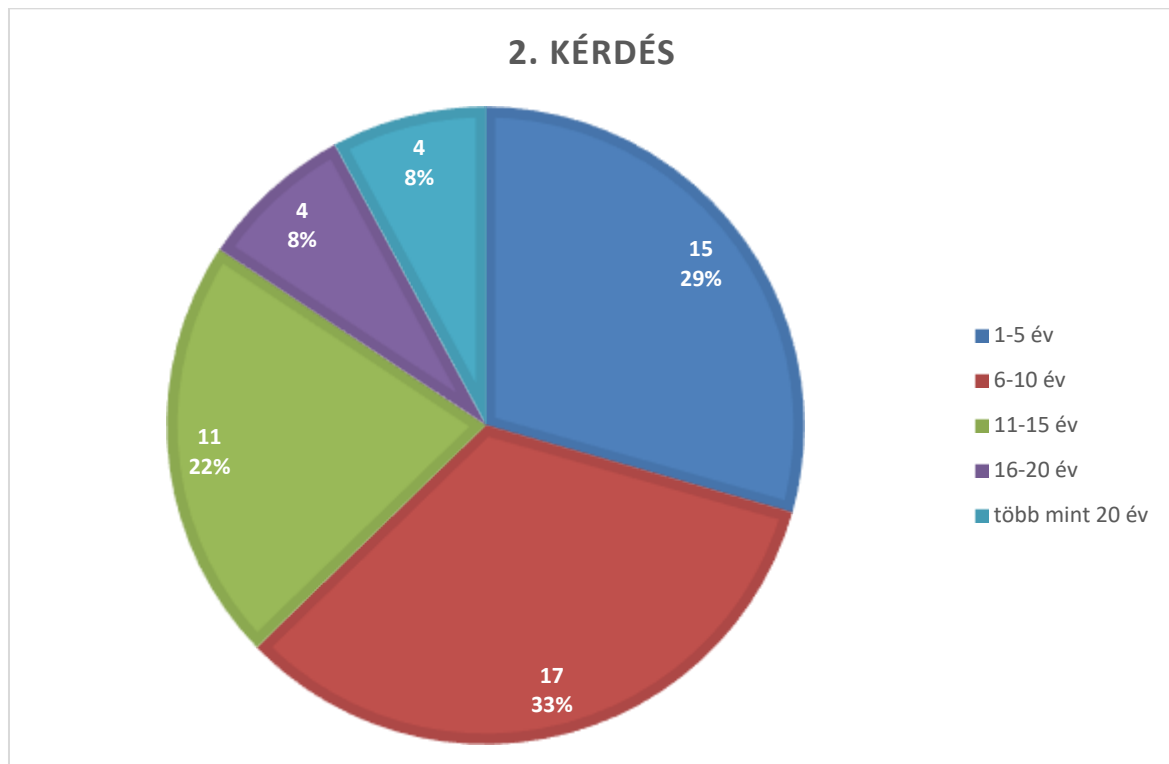

1. Ábra: A kisgyermeknevelők lakóhelye

Forrás: Saját szerkesztés

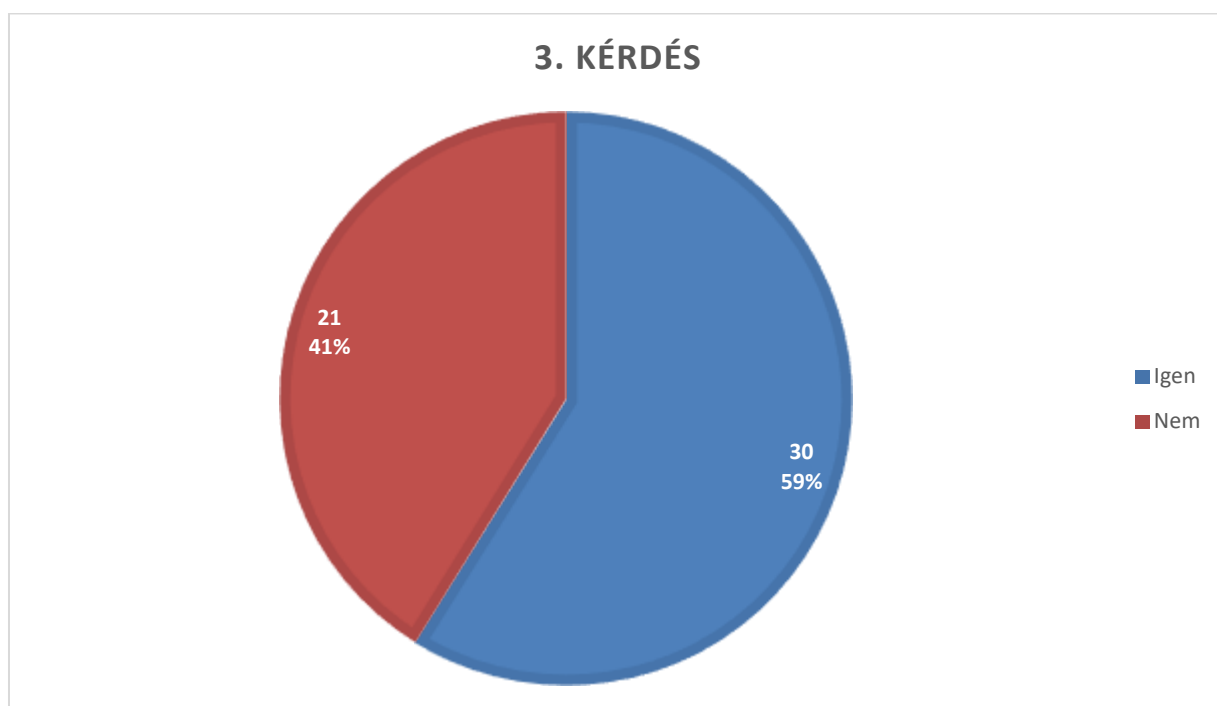
A következő kérdésnél az volt a meglepő, hogy kevés olyan kisgyermeknevelő volt köztük, akik már több mint 20 éve vannak a pályán, illetve ugyanannyian vannak, mint akik 16 év fölötti tapasztalattal rendelkeznek; és nem sokkal több azoknak a száma, akik 6-10 éve dolgoznak bölcsődében, mint azoknak akik csak 1-5 éve.

2. Ábra: A kisgyermeknevelők pályán eltöltött ideje

Forrás: Saját szerkesztés

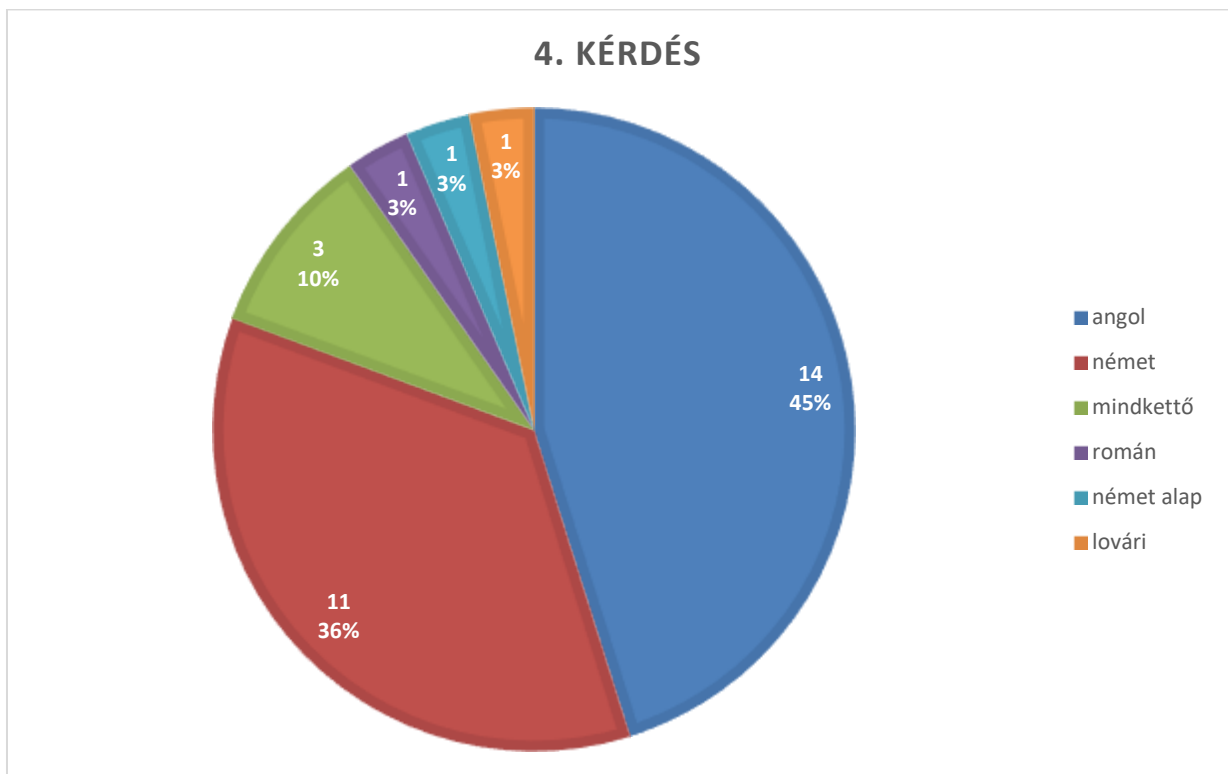
A következő kérdésekre adott válaszok sem okoztak nagyobb meglepetést, bár több igen válaszra számítottam azzal kapcsolatban, hogy beszélnek-e valamilyen idegen nyelvet, ez adódhat abból is, hogy nincs rá nagyobb igény illetőleg abból is, hogy az „idősebb” korosztály már nem szeretne nyelvet tanulni.

3. Ábra: Beszélnek-e a kisgyermeknevelők valamilyen idegen nyelvet

Forrás: Saját szerkesztés

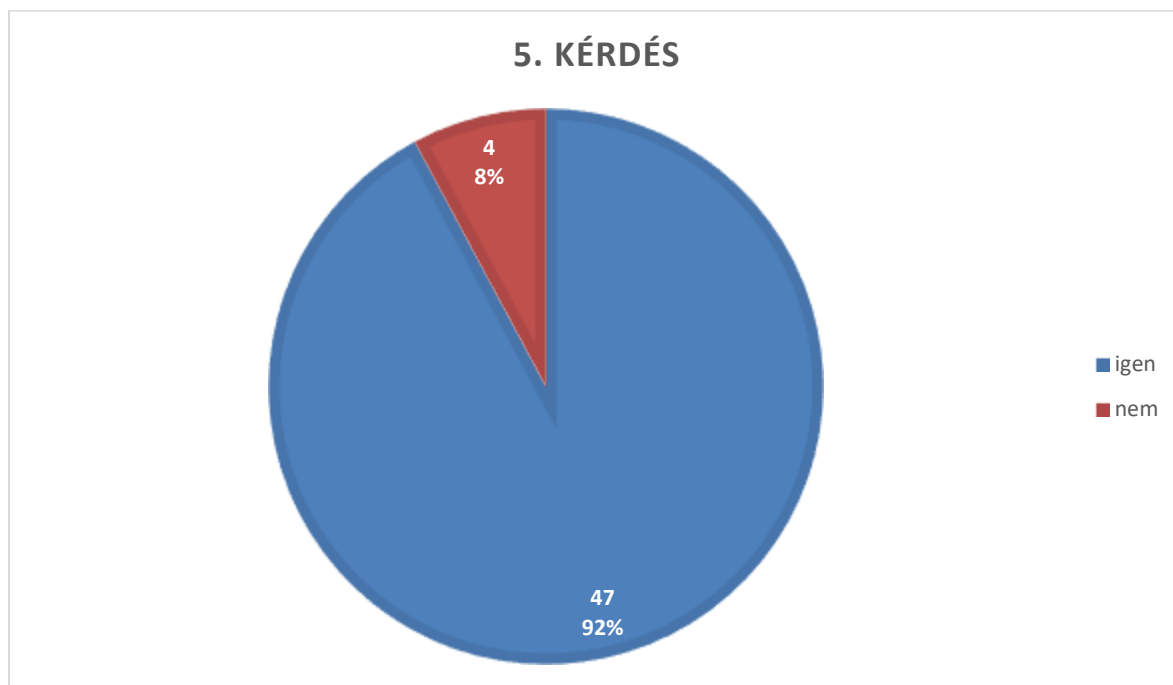
A háttér adatok következő kérdése a válaszolók által beszélt nyelvre vonatkozott, és 30 fő adott választ erre a kérdésre. A válaszokból az derült ki, hogy a kérdőívet kitöltők túlnyomó része az angol és német nyelvet beszéli, néhányan mindkettőt, de volt köztük román és lovári nyelvet beszélő is.

4. Ábra: Kisgyermeknevelők által beszélt nyelvek

Forrás: Saját szerkesztés

Az utolsó háttéradataira vonatkozó kérdés arra vonatkozott, hogy a kisgyermeknevelőkhöz járt-e más nemzetiségű kisgyermek. Az kicsit meglepett, hogy olyan is kitöltötte (4 fő) akihez nem járt más nemzetiségű kisgyermek, bár egyértelműen megfogalmaztam kérésemet a kérdőív kiküldésekor a szakmai csoportokban.

5. Ábra: Járt –e a csoportjukba más nemzetiségű kisgyermek

Forrás: Saját szerkesztés

Kérdőívem első nyílt végű kérdésénél számomra eléggé színes és érdekes válaszok érkeztek be, itt a kínai és a vietnámi nemzetiségű gyermekek voltak többségben. Azt feltételeztem, hogy EU tagállamként több európai nemzetiség képviselteti magát a bölcsődébe járó gyermekek között, de ez a hipotézisem elhamarkodott volt. A kínai és vietnámi nemzetek gyermekei azért kerülhettek többségbe, mert szinte mindenhol jelen vannak a kereskedelemben és a vendéglátásban egyaránt, ők valószínűleg már évtizedek óta itt élnek és ezért már szinte anyanyelvi szinten beszélik a magyar nyelvet, amely igazolja a két nyelvűséggel kapcsolatos kérdéseimre adott válaszok eredményét. A kérésre 47 válasz érkezett, de volt olyan aki több nemzetiséget írt be a válasz megírásakor.

Származás	Fő
Kínai	11
Vietnámi	5
Egyiptomi	4
Angol	3

Francia	3
Amerikai	3
Olasz	3
Osztrák	2
Spanyol	2
Izraeli	2
Arab	2
Román	2
Német	2
Üzbég	2
Iráni	2
Albán	1
Mongol	1
Nigériai	1
Algír	1
Dán	1
Holland	1
Svéd	1
Örmény	1
Mexikói	1
Norvég	1
Afrikai	1
Kenyai anya	1
Iraki	1
Török	1

6. Ábra: A csoportba járó gyermekek nemzetisége

Forrás: Saját szerkesztés

A második nyílt végű kérdésnél a gyermekek életkorára voltam kíváncsi a bölcsődébe kerülésükkor, és itt is 47 választ kaptam; szintén több válaszadótól kaptam több válasz a korukkal kapcsolatosan. E tekintetben is eléggé széles skálán mozogtak a válaszok, többségük azonban 2 évesen került bölcsődébe, de volt köztük 7 hónapos is, a legidősebb pedig 3 éves volt köztük.

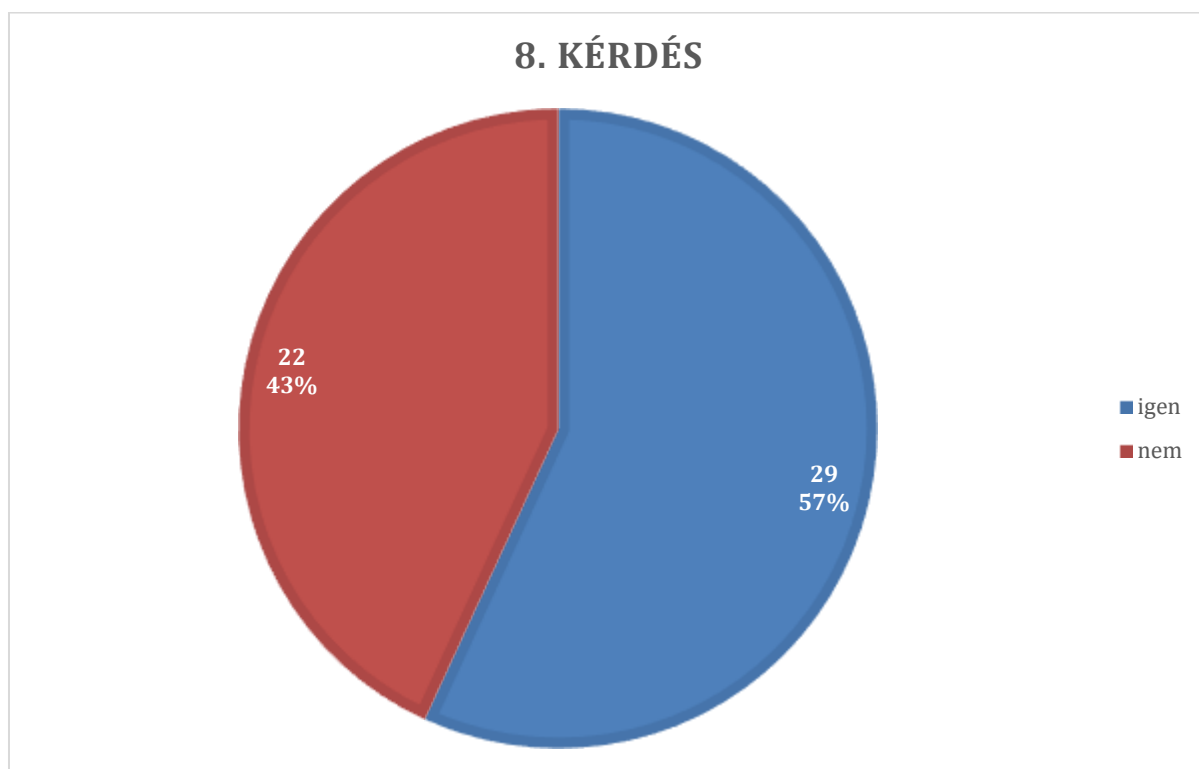
Életkor	Fő
7 hónapos	1
8 hónapos	1
10 hónapos	1
11 hónapos	1
12 hónapos	4
15 hónapos	2
18 hónapos	7
20 hónapos	3
2 év alatti	1
2 éves	20

28 hónapos	1
2,5 éves	6
3 éves	5

7. Ábra: A csoportba járó gyermekek kora

Forrás: Saját szerkesztés

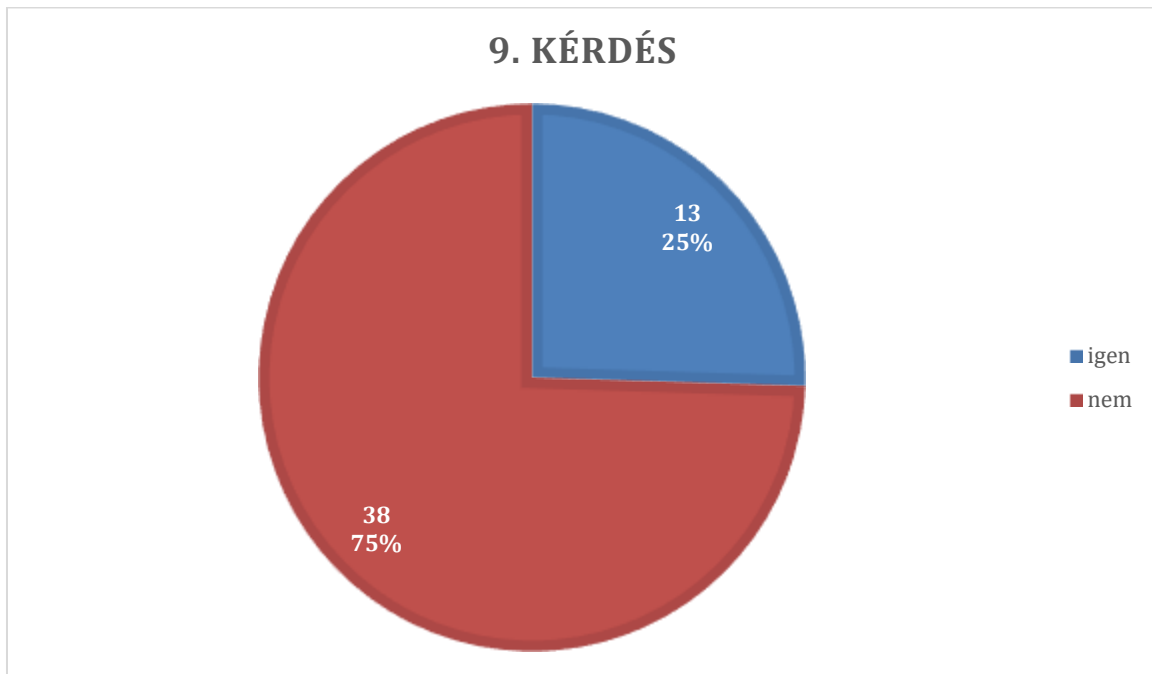
A gyermekek kétnyelvűségére vonatkozó kérdésekre kapott válaszok számomra reálisak voltak, így azt feltételezem, hogy ezek a családok régebb óta élnek Magyarországon vagy a kérdőív más kérdésére adott válaszaikból adódóan az egyik szülő magyar volt.

8. Ábra: A csoportba járó gyermekek kétnyelvűsége

Forrás: Saját szerkesztés

A beszoktatás kapcsán felmerülő problémákra adott válaszok többsége nemmel felelt, ami azt igazolja, hogy a más nemzetiségű gyermekek beszoktatása sem nehezebb feladat, mint a magyar gyermekeké.

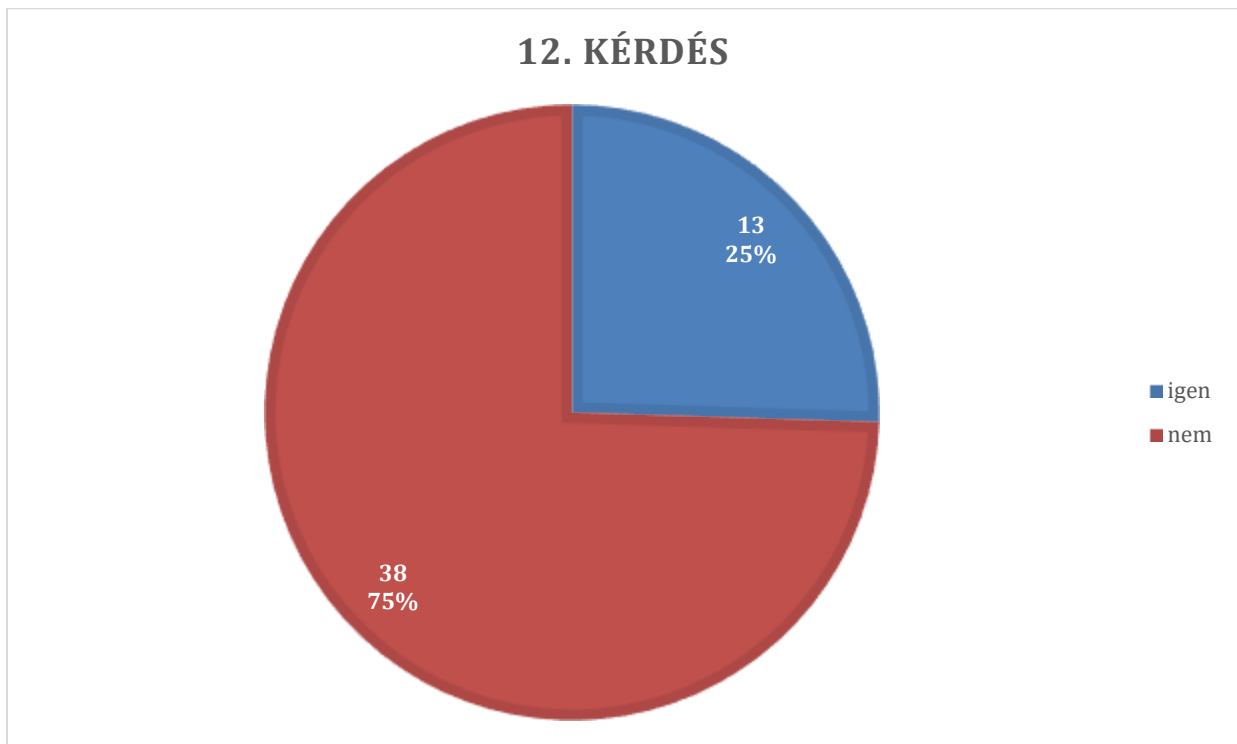

9. Ábra: A csoportba járó gyermekek beszoktatása okozott –e problémát
Forrás: Saját szerkesztés

A beszoktatással kapcsolatos problémák közül a közös nyelv hiánya okozta a legtöbb nehézséget a kisgyermeknek, a szülőknek és a kisgyermeknevelőknek. Érkezett olyan válasz amely a gyermek kedélyállapotával volt kapcsolatos, de ez más beszoktatásokkor is elő szokott fordulni, így nem gondolom kirívónak, mint az anyától való nehezebb elválást és a fokozott sírást sem. Problémát okozott még az ételek megszokása, de ez más gyermekeknél is gyakran előfordul a beszoktatások során. Mondjuk itt inkább olyan probléma okozhatott gondot, hogy a gyermek számára teljesen ismeretlen volt a magyar konyha és az ily módon lekészített ételek.

A más jellegű szokásokkal kapcsolatos kérdésekre 23 válasz érkezett be, többen azt írták válaszul, hogy nem volt probléma, míg mások a nyelvi nehézséget írták be. Kulturális különbségek, vegetáriánus és sertéshús mentes étrend volt még nehézség, illetve napirend hiánya, egyedi altatás és ruházkodás. Válaszként még érkezett a kézzel való evés több válaszadótól, de ez sem olyan jellegű probléma ami nem fordul elő a magyar gyermekek beszoktatása során.

Az adaptáció hosszúságára vonatkozó kérdésekre adott válaszok is igazolják a korábbi kérdéshez adott válaszok alapján azt a megállapítást, miszerint a más nemzetiségű gyermekek beszoktatása sem nehezebb feladat, mint a magyar gyermekeké.

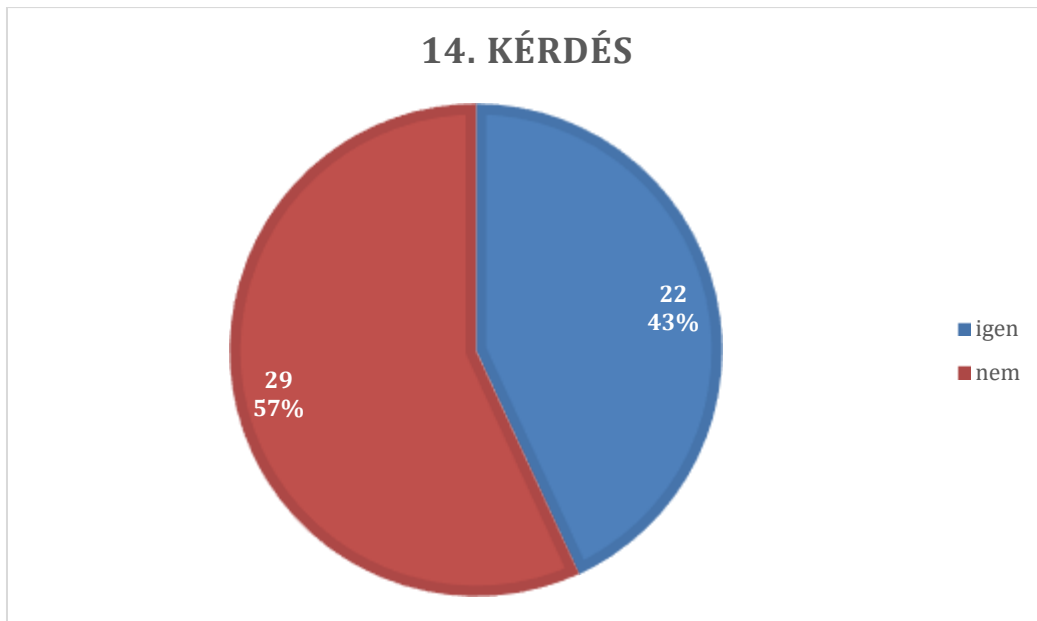

12. Ábra: Hosszabb volt –e az adaptációjuk
Forrás: Saját szerkesztés

A szülővel való kommunikációra vonatkozó kérdésekre 48-an válaszoltak, többen írták az angol és a német nyelvű kommunikációt, néhányuk esetében egyik szülő magyar volt vagy beszéltek magyarul, vagy pedig magyarul és tömondásokat használva. Több kisgyermeknevelőtől azt a választ kaptam, hogy kézzel-lábbal mutogatva, fordító segítségével és egyvalaki azt írta, hogy tolmáccsal kommunikáltak. Egy helyről kaptam azt a választ, hogy a kollega segítségével, a nagyobb testvér segítségével aki már tudott magyarul.

A kommunikációs nehézségekre utaló kérdésemnél majdnem fele-fele arányban van az „igen”-ek és „nem”-ek aránya, így az előző kérdéssel egyensúlyban vannak ezek a válaszok, hiszen ott ténylegesen leírták mi okozott számukra nehézséget ebben a kommunikációs helyzetben.

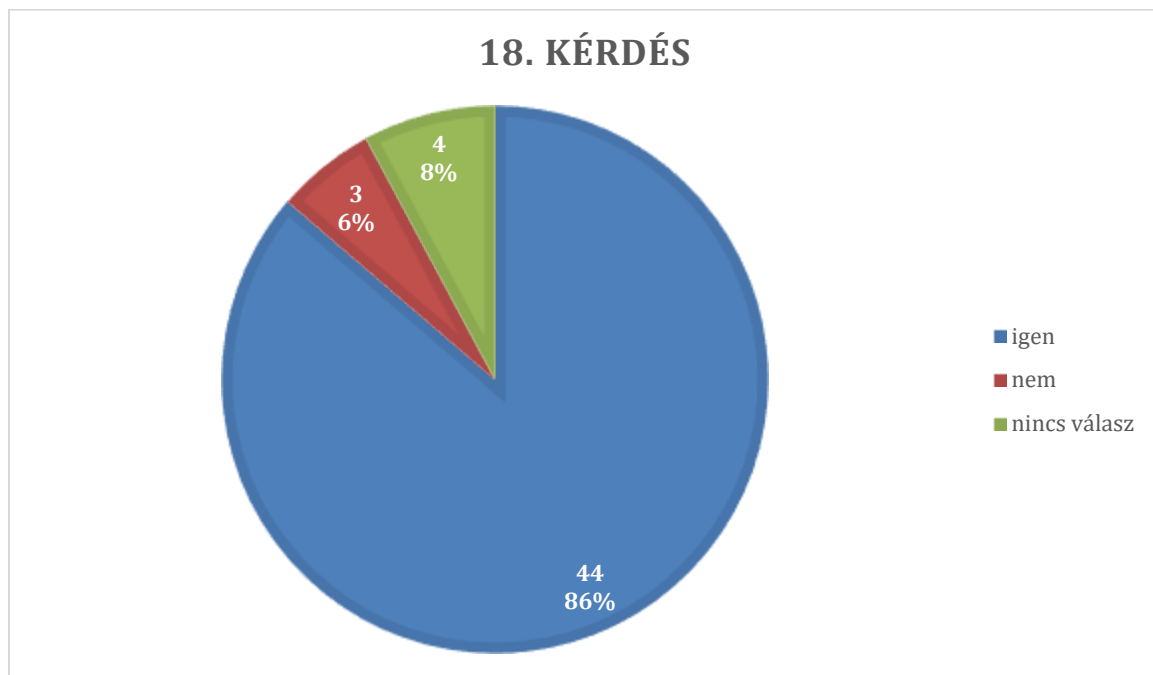
14. Ábra: Kommunikációs nehézségek
Forrás: Saját szerkesztés

A csoportba járó kisgyermekek hogyan fogadták ezeket a kisgyermekeket, erre 48 válasz érkezett és a válaszokat átnézve mindenhol barátságosan, szeretettel, nyitottsággal, probléma nélkül fogadták őket társaik. Egyvalaki azt írta, hogy tetszett a gyermekeknek, hogy más nyelven beszélnek, máshol pedig egyfajta jelrendszer alakult ki közöttük. Azt gondolom, hogy a gyermekek sokkal elfogadóbbak, mint a felnőttek, ezért is kaptam ezeket a pozitív, megerősítő válaszokat a kisgyermeknevelőktől.

Arra, hogy milyen hamar alakult ki köztük kapcsolat 46 válasz érkezett, többségük azt írta, hogy hamar és már a beszoktatás alatt kialakult a kapcsolat. Kaptam néhány héttől egészen a fél éves időintervallumig tartó válaszokat. Ez azért lehetséges, mert minden gyermek más, egyedi individuum és más ütemben zajlik a beszoktatásuk, az alkalmazkodásuk, itt nehezítő körülmény volt, hogy nem értette a körülötte beszélő közeget.

A beszoktatásuk segítésére vonatkozó kérdésemnél 30 választ kaptam, amelyek sokrétűek voltak. Többen szorgalmazták a pedagógusoknak az ingyenes nyelvtanfolyamot, vagy néhány alapszó elsajátítását az adott nyelven. Aztán egyvalaki azt írta, hogy alkalmazhatnának a szükségleteket bemutató kártyákat, ami nem is olyan rossz és könnyen megvalósítható ötlet. A beszoktatásra fordított idő meghosszabbítása és az előtte való ismerkedés is szerepelt a válaszok között, a kultúrájuk megismerése, sok játék, ének-mondóka alkalmazása is érkezett a válaszadóktól. Valaki a jó fordítót írta, míg másvalaki az elfogadó környezetet, a nyitottságot és a szokások megismerését javasolta.

Arra a kérdésre, hogy a bölcsőde tud –e ezekhez a gyermekekhez alkalmazkodni 47 válasz érkezett be, és 4 fő nem válaszolt a kérdésre. A beérkező válaszokból azt a következtetést vontam le, hogy felkészültek és befogadóak vagyunk a bölcsőde részéről, ami a személyes tapasztalatomat is alátámasztja.

18. Ábra: A bölcsőde tud –e alkalmazkodni
Forrás: Saját szerkesztés

Milyen módon tud a bölcsőde alkalmazkodni ezekhez a gyermekekhez?- itt 30 válasz érkezett. Itt is többen javasolták a közös nyelv ismeretét a befogadó, nyitott környezetet. A szülőkhöz való alkalmazkodás és a szülők támogatása is megjelent a válaszokban. Volt olyan, aki a kisgyermeknevelők szemléletének megváltoztatását írta be válaszként, ezzel nem igazán értet egyet és itt megint csak a személyes tapasztalatomra hagyatkoznék, mert nálam a kollegák is nagyon segítőkészek voltak mindenben. Kultúra megismerése, tiszteletben tartása, szokások

figyelembe vétele, angol feliratok, családi délutánok és helyi sajátosságok megismertetése is szerepelt a válaszok között. Étkezéssel kapcsolatosan a sertéshús mentességre való odafigyelést írta valaki.

Az egyéb javaslatokra 14 válasz érkezett, ebben az elfogadás, bizalom és a nyitott környezet szerepelt több válaszban. Szókártyák használata, nyelvoktatás, szülőkkal való kommunikáció akár fordítóval is megjelent a válaszok között. Javasolta valaki azt is, hogy a szülőknek magyar mesekönyvet, mondókás könyvet adjanak, ha közülük egyikük magyar és azt olvasgassák otthon a gyermeknek, vagy alkalmazzanak hangos könyvet. A hosszabb beszoktatás, több szülői jelenlét és a gyermekre való fokozott figyelem is érkezett válaszként, illetve a kétszemélyes játék, mondókázás. Személy szerint az utóbbi ötletet támogatom személyes tapasztalatom miatt, de a szókártyák alkalmazása is egyszerű és könnyen alkalmazható lehetőség és így a kisgyermeknevelő is elsajátíthatja az alap szavakat a használatuk során.

13.1. Kérdőív eredményeinek összegzése

A kérdőív kérdéseit úgy állítottam össze, hogy egy adott kérdés tartalma a kisgyermeknevelő saját munkájához igazodott, de alapjában véve a kutatásban részt vevők a kérdés lényegére adhattak választ a saját szempontjukból. A kérdőíveken a kérdésekre a megadott válaszok közül a kérdőívet kitöltő a véleményének megfelelő választ jelölhette be.

A kérdőív 20 kérdést tartalmaz, melyek közül a 11 ún. nyitott végű kérdés, ahol mindenki kifejtette véleményét, tapasztalataikat az autizmus tüneteiről. A 11 kérdés esetében a válaszokat összegeztem és azok lényegét az értékelésnél összefoglaltam.

A kérdőívem első két kérdése arra irányult, hogy a kolléganők milyen településen laknak és hány éve dolgoznak kisgyermeknevelőként a pályán. A harmadik kérdésben arra voltam kíváncsi, hogy beszélnek-e valamilyen idegen nyelvet, a válaszadók többsége igennel válaszolt. A 4-es kérdés arra irányult, hogy milyen nyelvet beszélnek, itt nagyjából fele-fele arányban volt az angol és a német nyelv. Az 5-ös és 6-os kérdésnél arra voltam kíváncsi, hogy járt-e hozzájuk más nemzetiségű kisgyermek és, ha igen akkor az honnan érkezett. A 7-es kérdésben a gyermek kora érdekelt bölcsődébe kerülésekor, majd pedig az iránt érdeklődtem, hogy két nyelvet beszéltek-e. A 9-10-es kérdés arra irányult, hogy adódott-e probléma a beszoktatásuk alatt és ha igen az milyen jellegű volt. A következő kérdésben más szokások felfedezése iránt, aztán az adaptáció hosszúságáról érdeklődtem. A 13-14-es kérdés a kommunikációra irányult: hogyan kommunikáltak és milyen nehézségek adódtak. A következő két kérdés a csoportba való beilleszkedésre fókuszált; a csoportba járó gyerekek hogy fogadták ezeket a

gyerekeket és milyen gyorsan alakult ki köztük kapcsolat. A 17-es kérdésben arra kerestem a választ hogyan és mivel tudjuk segíteni a más nemzetiségű gyermekek beszoktatását. A 18-19-es kérdésben arra vártam a résztvevők választát, hogy a bölcsőde tud e alkalmazkodni ezekhez a gyermekekhez és milyen módon. Az utolsó kérdésem pedig az egyéb javaslatokra irányult.

13.2. Javaslatok

A kérdőíves vizsgálat eredményeinek feldolgozása után úgy gondolom, hogy felkészültek vagyunk a bölcsődében, hogy más kultúrából érkező gyermeket fogadjunk. A multikulturális neveléssel kapcsolatosan lehetne továbbképzéseket tartani, mert a munkahelyi kollégáim többsége nincs tisztában multikulturalizmus fogalmával és még mindig a romákhoz kötik a más nemzetiség fogalmát. Mielőtt a csoportba más nemzetiségű gyermeket veszünk fel a csoportba járó gyerekek szüleinek célszerű lenne tartani egy szülőcsoportos beszélgetést, ahol elmondhatnák milyen nemzetiségű kisgyerek érkezik és közösen meg lehetne beszélni hogyan tudnák megkönnyíteni a kisgyermek beszoktatását és a szülők támogatását. A gyermek érkezése előtt a kisgyermeknevelők utánanézhettek az adott országnak ahonnan érkezik a kisgyermek, a kultúrájának, szokásainak, étkezési kultúrájának. Elsősorban a gyermekre kell fókuszálnunk és az ő szükségleteihez, érzelmi állapotához igazítani a beszoktatás menetét, ha szükséges kitolni, meghosszabbítani azt.

14.Összegzés

Munkámban fontosnak tartottam a multikulturalizmus, illetve a multikulturális nevelés fontosságára, szükségességére felhívni a figyelmet –annak ellenére, hogy e szerteágazó témának csak egy bizonyos részét érintettem. A kulturális sokszínűség jelen van a globalizált világunkban és az új helyzethez valamilyen szinten mindannyiunknak alkalmazkodnia kell. Az ehhez kapcsolódó multikulturális ismereteket magába foglaló tudás transzfer jellegű, hiszen ezen ismeretek hatása és hasznossága a mindennapi életben is érezteti hatását, a pedagógusok pedig a gyermekek által a szülőket is eléri új információkkal. Azt gondolom, hogy a gyermekek multikulturális oktatását-nevelését a lehető legkorábbi életszakaszban kell elkezdni, mivel ilyenkor még sokkal elfogadóbbak társaikkal szemben, nem látják a különbségeket és nem alakult ki bennük előítélet másokkal szemben. Erre a legjobb hely a korai életkorban a bölcsőde, ahol egyre több más kultúrából érkező gyermekkel találkozhatnak.

Dolgozatom felépítését tekintve két nagy részre osztottam, melynek első részében kifejtettem a téma keretét adó elméleti háttérrel. A téma bevezetését az elméleti háttér követte. Ennek első alfejezetében tisztáztam a szakdolgozatom témája szempontjából lényeges alapfogalmakat, mint az inter- és multikulturális nevelés, az inklúzió és az inkluzív nevelés. Ezek megfogalmazásánál több szakirodalom, cikk segítségével támaszkodhattam, s ezeknek a fogalmaknak egymásra épülő logikai elképzeléseken alapuló meghatározását mutattam be.

Kvantitatív kérdőív formájában 51 fő vett részt a diplomamunkám elkészítésében. Húsz kérdést fogalmaztam meg, ebből kilenc zárt, tizenegy pedig nyitott végű volt. Kérdőívem felépítésekor logikus és következetes szisztéma kidolgozására törekedtem, hogy egyes kérdések eredményeihez, egy másikat felhasználva, következtetéseket tudjak levonni. Kérdőívem kérdéseinek elkészítése során leginkább arra voltam kíváncsi, hogy a magyar bölcsődékben hogyan tudjuk fogadni a más kultúrából érkező gyermekeket, kisgyermeknevelő társaim beszélnek –e valamilyen idegen nyelvet. A válaszokat diagramokban és táblázatokban rögzítettem, majd szövegesen értékeltem. A válaszokkal elégedett voltam és bizonyosságot nyert, hogy felkészültek vagyunk bármilyen kultúrából érkező kisgyermek fogadására.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok Bencéné Dr. Fekete Anikó Andrea tanárnőnek, hogy elméleti és gyakorlati információkkal segítette munkámat, valamint megosztotta velem tapasztalatait és észrevételeit; ezáltal értékes gondolatokkal gazdagíthattam tudásomat és elkészíthettem szakdolgozatomat.

Továbbá hálával tartozom családomnak, elsősorban férjemnek, hogy tanulmányaim során türelemmel és megértéssel támogattak, és minden helyzetben mellettem álltak.

Felhasznált irodalom

1. Torgyik Judit–Multikulturális nevelés, interkulturális tartalmak
In: Multikulturális tartalmak a pedagógiában
Kiadó: Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság Budapest, 2008
2. Torgyik Judit–Fejezetek a multikulturális nevelésből
Kiadó: Eötvös József Könyvkiadó Budapest 2005
3. Kállai Ernő-Kovács László-Megismerés és elfogadás Pedagógiai kihívások és roma közösségek a 21.század iskolájában
Kiadó: Nyitott Könyvműhely, Budapest, 2009
  - Torgyik Judit–Jó gyakorlatok a multikulturális nevelés köréből
4. Torgyik Judit, Karlovitz János Tibor–Multikulturális nevelés
Kiadó: Bölcsész Konzorcium Budapest, 2006
5. Európai kultúra, narratívák, diskurzusok A Budapest Fórum tanulmánykötete
Kiadó: Alba Polisz Tudományos Park Egyesület-Budapest Fórum Egyesület, Székesfehérvár, 2010
  - Torgyik Judit–Multikulturális nevelés itthon és külföldön
6. Tanulmányok a neveléstudomány köréből (szerk. Báthory Zoltán, Falus Iván)
A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottságának gyűjteménye Budapest, 2011
  - Multikulturális társadalom - interkulturális nevelés
7. A nevelélmélet alapkérdései–Tanulmányok II. Kötet (szerk. Dombi Alice, Oláh János, Varga István)
Kiadó: APC Stúdió Gyula, 2007
  - "Megbeszélmi végre közös dolgainkat" –A multikulturális nevelés
  - A multikulturális nevelés
8. Cs. Czachesz Erzsébet–Multikulturális nevelés Szöveggyűjtemény tanító és tanárszakos hallgatók számára
Kiadó: Mozaik Oktatási Stúdió Szeged, 1998
9. Cs. Czachesz Erzsébet–A multikulturális neveléstől az interkulturális pedagógiáig Iskolakultúra 2007/8-10 szám 3-11 oldal
Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
10. Világjáró–Szempontok a multikulturális neveléshez (szerk. Torgyik Judit)
Kiadó: Educatio Kht. Budapest 2008

11. Páva Rita–Interkulturális, multikulturális oktatás alapjai Széchenyi Terv ELTE 2015
12. A nevelésszociológia alapjai
 Kiadó: Bolko-Print Nyomda Pécs, 2015
13. Csereklye Erzsébet–A tanulói sokféleség és a tanárok multikulturális nézetei Doktori
 Disszertáció Budapest, 2012
14. Gordon Győri János–A multikulturális pedagógia pszichológiai alapjai
 In: Pedagógusok pszichológiai kézikönyve III. kötet
 Kiadó: Osiris Kiadó Budapest, 2017
15. Albert-Lőrincz Márton—Albert-Lőrincz Csanád Multikulturalitás és demokrácia
 Kiadó:Egyetemi Műhely Kiadó Bolyai Társaság Kolozsvár, 2011
16. Forray R. Katalin: A multikulturális/interkulturális nevelésről Iskolakultúra 2003/6–7
 Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
17. Interkulturális kommunikáció tréning Szerző:Dr. Jenei Ágnes
 Kiadó: Nemzeti Közzolgálati Egyetem Budapest, 2012
18. Klenner Zoltán: Menekültek integrációja Magyarországon Belügyi szemle 2016/1 47-
 63 oldal
 Kiadó: Belügyminisztérium Budapest, 2016
19. Hautzinger Zoltán Hegedüs Judit Klenner Zoltán- A migráció elmélete
 Kiadó:Nemzeti Közzolgálati Egyetem Budapest, 2014
20. A bölcsődei nevelés-gondozás szakmai szabályai- Módszertani levél, 2012 Budapest
 Szociális Füzetek
21. Fábrián Péter A migrációról In: Ügyészek lapja 2020. évi 6. lapszám
22. Varinder-Why Is Multicultural Education Important in Early Childhood? 2023.01.27.
 In:<https://blog.alphatub.com/why-is-multicultural-education-important-in-early-childhood/> (Utolsó letöltés: 2023.04.26.)
23. amysimpson09-Characteristics of the Ideal Multicultural Teacher 2011.11.22.
 In: <https://amysimpson09.wordpress.com/2011/11/22/characteristics-of-the-ideal-multicultural-teacher/> (Utolsó letöltés: 2023.04.26.)
24. Intercultural Montessori Language School- What Are the 7 Basic Characteristics of
 Multicultural Education? 2023.03.29.
 In: <https://www.interculturalmontessori.org/multicultural-education-characteristics/>
 (Utolsó letöltés: 2023.04.26.)

Mellékletek:

Diplomadolgozat tartalmi kivonata

Dolgozat címe: **Inter- és multikulturális nevelés a bölcsődében**

A dolgozatot készítő hallgató neve: **Kertész Krisztina**

Neveléstudomány MA, Levelező tagozat

Intézet: Neveléstudomány

Belső témavezető: Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea, Egyetemi docens

A dolgozatom elméleti háttérében számos téma került megvizsgálásra, mint például az inter- és multikulturális nevelés fogalma, valamint az inklúzió és az inkluzív nevelés kapcsolata. Emellett bemutattam a kultúra fogalmi eredetét és sokszínűségét, majd a magyarországi multikulturális nevelés jellemzőire tértem ki. Részleteztem a multikulturális nevelés oktatásban betöltött szerepét, bemutattam néhány módját annak, hogy a multikulturális nevelés/oktatás hogyan segíti elő a gyermekeink fejlődését. Ismertettem a pedagógusok/kisgyermeknevelők befogadó attitűdjét és a multikulturális oktatás jellemzőit. Ezután kitértem a migrációra és az bevándorlók integrációjára az Európai Unióban, majd kitértem a bölcsőde felvételi rendjére és röviden jellemeztem a bölcsődei multikulturális nevelést.

Dolgozatom második felében a kutatási rész került előtérbe, amelyhez kérdőíves módszer használtam és a célja az volt, hogy megtudjam a magyar bölcsődék hogyan viszonyulnak az eltérő kultúrából érkező gyermekekhez. Kérdőívemben nyílt és zárt végű kérdéseket alkalmaztam, a zárt végű kérdések a kisgyermeknevelők lakóhelyére, kisgyermeknevelőként eltöltött munkaviszonyára, idegen nyelvi tudásukra, az általuk beszélt idegen nyelvre és más kultúrából érkező gyermek befogadására irányultak. Nyílt végű kérdéseimmel arra kerestem a választ hogyan tudjuk fogadni a más kultúrából érkező gyermekeket, mennyivel nehezebb a beszoktatásuk, hogyan tudjuk ezt megkönnyíteni, illetve hogyan tudunk kommunikálni a szülővel ha nincs közös beszélt nyelv. Továbbá érdekelt az is, hogy a csoportba járó gyermekek hogyan fogadták ezeket a kisgyermekeket, milyen gyorsan alakult ki közöttük kapcsolat.

Kedves Kollégák!

Kertész Krisztina vagyok a MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézetének Mesterszakos végzős hallgatója . Szakdolgozatomhoz az alábbi kérdőívet készítettem, melynek témája az inter- és multikulturális nevelés.

A kérdőív kitöltése néhány percet vesz igénybe!

Köszönöm, ha segítik ezzel a munkámat!

Kérdőív

1. Milyen településen dolgozik (lakosság létszáma alapján)?
  - Község 1000-5000 fő
  - Kisváros 5000-20000 fő
  - Középváros 20000-100000 fő
  - Nagyváros 100000-1 millió fő
  - Főváros 1 millió fő felett
2. Hány éve csecsemő- és kisgyermeknevelő?
  - 1-5 év
  - 6-10 év
  - 11-15 év
  - 16.20 év
  - Több mint 20 év
3. Beszél valamilyen idegen nyelvet?
  - Igen
  - Nem
4. Ha igen milyen?
5. Járt a csoportjába más nemzetiségű kisgyermek?
  - Igen
  - Nem
6. Ha igen milyen nemzetiségű volt, honnan érkezett?
7. Mennyi idős volt?
8. Két nyelvű volt e?
  - Igen
  - Nem
9. Volt e bármilyen probléma a beszoktatás alatt?
  - Igen

- Nem

10. Milyen jellegű probléma volt?

11. Milyen más jellegű szokások voltak felfedezhetőek?

12. Hosszabb volt e az adaptáció?

- Igen
- Nem

13. Szülővel hogyan kommunikált?

14. Voltak kommunikációs nehézségek?

- Igen
- Nem

15. A csoportba járó gyermekek hogyan fogadták ezeket a kisgyermeket?

16. Milyen hamar alakult ki közöttük kapcsolat? (Kommunikáció, játék stb.)

17. Mivel lehetne segíteni és megkönnyíteni a beszoktatásukat?

18. Tud e ezekhez a gyermekekhez alkalmazkodni a bölcsőde?

- Igen
- Nem

19. Ha igen milyen módon?

20. Egyéb javaslat a gyermekek adaptációjának megkönnyítésére?

NYILATKOZAT

A diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Kertész Krisztina
A Hallgató Neptun kódja: J9BGBG
A dolgozat címe: Inter- és multikulturális nevelés a bölcsődében
A megjelenés éve: 2023
A konzulens tanszék neve: Gyermeknevelési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: Kaposvár 2023 év április hó 29 nap

Kertész Krisztina
Hallgató aláírása.

NYILATKOZAT

Alulírott KERTÉSZ KRISZTINA, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, KAPOSVÁRI Campus, NEVELÉSTUDOMÁNY MA szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár 2023. év április hó 30 nap

Katka Kiszlák
Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatos/Szakdolgozatos/Diplomadolgozatos áttekintetem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatos/Szakdolgozatos/Diplomadolgozatos záróvizsgán történő védelemre javaslolok / nem javaslolok*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023. év április hó 29 nap

Bencsik Fekete István
Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!